

آسي زميني

ميتا جي رڃ ۾

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره: ميراثي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488

کتاب

مُون مَچِتا جِي رُجّ ۾، قَتِيَا پَنهنجا پِيڻ
ليڪن دير سوين پَتِيون ٻڌيون شاعريءَ.

مَڃتا جِي رَڃ مَ

(1990ع جِي شاعري)

آسي زميني

سنڌي ساهت گهر
حيدرآباد
سنڌ

(حق ۽ واسطا اداري وٽ محفوظ)

ڪتاب جو نالو، مڃتا جي رڃ ۾

موضوع: شاعري

ليکڪ: آسي زميني

ڇاپو: پهريون

ڇپجڻ جي تاريخ: آڪٽوبر 1992ع

ڪمپوزنگ: ڪمپيوٽنگ ڪمپوزرس، ٽنڊو ولي محمد

حيدرآباد سنڌ

ٽائيل: عبدالرسول عباسي

قيمت: سٺ روپيا = 60/

اڻڇي ڪاپي: اسي روپيا = 80/

(سنڌي ساهت گهر حيدرآباد ڪتاب نمبر 56)

MU(n)JTA -JI- RU(n)JU ME(n)

By: AASI ZAMINI

Published by: Naz Sanai

Sindhi Sahat Ghar

3, Nizam lodge, Gari Khato

Hyderabad, Sindh

1st edition, oct 1992.

Per Copy Rs: 60/= Sixty only

اگرچہ

نوانر جي نانءُ
آسي زميني

جتي ۽ جنهن جاءِ تي، ڀرين ڦيريا هت
وڻي سا هر وٽ، سڄڻ سڄي آهر جا

”مها جي روح ۾“، سنڌ جي نال لسل مان، توڙي سان آيو ايندڙ آسي زمينيءَ جي شاعريءَ جو مجموعو آهي. جنهن ۾ هن جي 1990ع جي مڪمل شاعري آيل آهي.

سنڌ جي موجوده دور ۾ ڪيترائي نوان ۽ پراڻا شاعر، پنهنجي پنهنجي انداز سان، پنهنجي ٻوليءَ ۾ جيڪي ڪجهه پيش ڪري رهيا آهن، اهو اسان جي موجوده سنڌ جي تاريخ جو آئينو آهي، وقت جي تاريخ آهي. سنڌ ۾، سنڌين سان جيڪي ڪجهه پنهنجن توڙي پراون طرفان ٿي رهيو آهي، ان سموري روڻاءَ جو ان پراڻو نظرايندو.

آسي زمينيءَ جي ادبي عمر جيتوڻيڪ گهڻي ننڍي آهي پر جڏهن تاراڙو ۾ توريو ته هن جي شاعري گهڻن ناليوارن شاعرن جي شاعريءَ سان نه رڳو ڪلهو ملائي پيشي آهي پر ڪٿي ڪٿي هن گوشت ورتي آهي. جيتوڻيڪ سندس شاعريءَ جا موضوع آهي ئي آهن جيڪي اسان جي اڳين توڙي هاڻوڪي شاعري جا آهن، پر تڏهن به هن ان ۾ ڪٿي ڪٿي ڪنهن نه ڪنهن جاءِ تي نوان رنگ پريا آهن ۽ پنهنجي جدا حيثيت ڏيکاري آهي.

اسان جو جيڪو ڏکوئيندڙ ماحول آهي، ان ۾ اسان جا سمورا شاعر ۽ قلمڪار وڌيڪ ڏکياري ٿا ٿين ۽ هر ماڻهوءَ جي غم کي پنهنجو غم سمجهي، ان تي ڀرپور انداز ۾ ٿا لکن. آسيءَ جي شاعريءَ ۾ هڪڙي ڳالهه خاص طور نظر ايندي ته هو پيار ۽ محبت جو شاعر هئڻ سان گڏ، اسان جي ڏک ۽ غم جو شاعر آهي. ڦٽيل دل ۽ زخميل پيرن هوندي به هن نوجوان شاعر اسان جي ڦٽن تي ٻيا رڪڻ جي ڪوشش ڪئي آهي ۽ هيءَ ڳالهه به سندس شاعريءَ ۾ نمايان نظر ايندي ته هيڏن اڏيتاڪ ۽ غمناڪ، ڏکوئيندڙ ۽ رنجائيندڙ حالتن هوندي به، اسان جو هيءَ نوجوان شاعر پاڻ منجهيل ناهي ۽ هن ڪٿي به پنهنجي عوام کي مونجهارن ۾ نه ڇڏيو آهي. اسان جي ادب ۾ اڄڪلهه فراريت، مايوسي ۽ دلشڪستي نظر ايندي موت جو ديو نظر ايندو پر آسيءَ جي سڄي شاعري ڄڻ دلداري ۽ ڏي هجي ۽ هر هر ماڻهن کي هن اهو باور ڪرائڻ جي ڪوشش ڪئي آهي ته هي ڏکيائون، مونجهارا، مشڪلاتون، اونڊاهيون، پريشانجون، ڪاريون راتيون ۽ گهگهه

اونداهيون برقرار رهليون ٺاهڻ ۽ اهي سموريون مصيبتون عارضي آهن. وقت ايندو، نه بلڪ اچي ٻيو جو ڳاڙهو سج اڀرندو ۽ اميدن ڀريو سج نڪري نروار ٿيندو ۽ ماڻهو مايوسين مان نجات حاصل ڪندا.

شاعر وقت جا ترجمان ۽ نمائندا آهن ۽ انهن تي اهو فرض ٿو عائد ٿئي ته هو نه رڳو پنهنجي دور جي نمائندگي ڪن پر هو جنهن ٽهه ۽ جنهن عمر لاڳاپيل آهن. ان جي به ڀرپور نمائندگي ڪن ۽ اسي پنهنجي ٽهه، وقت ۽ عمر جي نمائندگي ڪرڻ ۾ ڪيتريقدر ڪامياب ويو آهي اهو لائق پڙهندڙ ٿي اندازو لڳائي سگهن ٿا. هن پنهنجي ادبي عمر ۾ جيڪا مقبوليت حاصل ڪئي آهي ۽ جيڪا کيس موت ملي آهي يا جيڪي پنهنجي عوام جي دل ۾ پاڻ لاءِ جايون جوڙيون آهن، اها ڳالهه به ان ڳالهه جي نشاندهي ٿي ڪري ته هن ٿورڙي عرصي ۾ ڪهڙو پنڌ ڪيو آهي. جيتري ادبي عمر ۾، ادب جي ميدان ۾ هن کي بانيڙا پائڻ گهرجن ها يا اگر وٺي هلڻ گهرجي ها، ان عمر ۾ هن ڊوڙون پائڻ شروع ڪيون آهن ۽ جيڪڏهن سندس ڊوڙ جو اهو انداز ۽ نمونو جاري رهيو ته اهو ممڪن آهي ته گهڻن کان نه رڳو اڳ ڪڍي وڃي پر گهڻن کي سهڪائي به وڃي.

اسي نوجوان ٽهه جو شاعر آهي. سندس شاعريءَ جو پهريون مجموعو چڱي طرح، هن نموني ۾ اسان جي اداري طرفان شايع ٿيڻ سان ”سنڌي ساهت گهر“ چئن هڪ فرض ٿو پورو ڪري ۽ نوجوان شاعر جي شاعري سندس پڙهندڙن تائين پهچائي، هن عزم ۽ ارادي کي نه رڳو تقويت ٿو ڏئي ته پڙهندڙن تائين سٺا سٺا ڪتاب آڻينداسين پر انهن کي نون نون قلمڪارن جي پورهئي کان به واقف ڪنداسين ۽ انهن کي اڳتي آڻينداسين. پنهنجي هن نوجوان شاعر جو ڪتاب آهي. شاعر ۽ عوام کي هڪ ٻئي جي نزديڪ آڻڻ جي ڪوشش ڪئي آهي. جيئن عوام پنهنجي شاعر کي پڙهي ۽ سمجهي ۽ شاعر پنهنجي عوام کي، ۽ اهائي وقت جي وڏي ضرورت آهي ته ليکڪ پنهنجي عوام جي ويجهو رهي، انهن ۾ رهي، انهن سان رهي.

حيدرآباد سنڌ

۱۹ ڊسمبر ۱۹۹۲ع

وچور

بېلشېر جون ګالهيون

شاعر جون ګالهيون

بيت

وايون

نظم

آزاد نظم

نسري نظم

غزل

گيت

هنگا/بيرو

پيت، پيار ۽ شاعري

مر دهي، هو ڪهڙي سال ۽ مهيني جو ڏينهن هو، جنهن جو سوچ ج -
نور مهجي زندگيءَ تي پوري آب ۽ تاب سان چمڪندو محسوس ڪرڻ جو
جهر جي حد بنس گهمي، سرير جي آخري ساهن تائين، دل کي حرارت
محسوس رهندي ۽ جنهن جي روشني، مون جي غفا ۾ لهن وقت به يقين
منهجي اڳيان هوندي.

اُن ڏينهن کان اڄ ڏينهن تائين جي زندگيءَ جا سمورا سورج، اُن ڏينهن جي
پڪر ۾ ڀريل آهن - ۽ سالن تي پڪڙيل اُن ڏينهن جي شام، شايد منهنجي
زندگيءَ جي شام هجي - پر اهڙي امر ڏينهن جي شام کي شڪار ڪرڻ
لاڻ، رات - رات، منهنجي مائي تي چنڊ جي بنديا سحائي انتظار ڪندي آهي.
اُن ڏينهن جي آها ابتدائي ساعت، مون کي ڪڏهن به نٿي وسري سگهي،
جيڪا اڄ سوڌو منهنجي باقي زندگيءَ ۾ رنگ ڀريندي رهي ٿي.

گورنمنٽ بوائز پرائمري اسڪول ٽنڊو ميمبر جي، نئين درجي وري
ڪلاس روم ۾ پيل، ڪتاب جي هڪڙي اڳئين بيبڪ تي وٺل ڪجهه ساڳڙن
۾ هڪڙو اٺون به هئس، ايڏن رسييس ڪاٺ ملي هئي، پوريءَ طرح نه مد
ڪونهي، پر ساند سهڻي لکي رهيا هئاسون، يا ساند سڀي ۾ رهي ره
هئاسون، جوهر حد احسبي شخص ڪلاس روم ۾ داخل ٿيو هو، سندس
پويان، اسان جو هر عمر، هڪ احسبي سگر نه هو. جنهن جي سهڻي
ڪاٺي سندس هٿ ۾ جهليل هئي، حيرت ناهي اُن شخص جي احترام ۾ اُن
نيڪر جي آڌر پاءُ لاءِ، سڄو ڪلاس اُٿي بيٺو هو.

اهو شخص اسان سان ڳالهائڻ لڳو هو ۽ مگر منهنجي وڏن اکين سان،
اسان مان هر هڪ ڇوڪر دانهن معصوميت وٺڻ پهرندي، خود کي شين
ڪلاسيءَ طور قبول ڪرائڻ لاءِ، اکين تي اکين ۾ اسان ڇوڪرن کي درخواست
غور لڳو.

مون کيس پري کان نظرن سان ڇهي ڏنو. هو مون کي اسان سيني ٻارن کان بلڪل مختلف لڳو. صاف ستري جسم تي شهري ٻارن وارا ڪٽڙا، سهڻو، ساجهڙو، چالاڪ، اکين ۾ عجيب چمڪ ۽ پاڻ ڏانهن متوجہ ڪرڻ واري سگهه/خوبي. هو مون کي هر طرح سان ٻين ٻارن کان مختلف ۽ غير معمولي لڳو.

اکين تي اکين ۾ سڄي ڪلاس کي پنهنجي دوستيءَ جي آڇ ڪرڻ کان پوءِ، آڇ جو جواب لهن لاءِ، هن ٻيهر ساڳين نظرن سان، هڪ هڪ چوڪر ڦاهن پنهنجي نظرن جا گلاب اڇلايا- ۽ انهن بيٺن جي خوشبوءِ جڏهن مون تائين پهتي، تڏهن مون کيس پنهنجو ساٿ ارسڏي، پنهنجون نظرون هيٺ جُهڪائي ڇڏيون هيون.

اکين جي سڌ کي سمجهڻ، هن جڏهن مون ڏانهن پهتس وڌ وڌائي، تڏهن مون پيچ تي وٺڻ، پنهنجي ٻي وري چوڪر کي نوٽ سان ڀري ڪري، آيل مهمان لاءِ پيچ تي جڳهه ٺاهي هئي.

پيچ تي پنهنجيءَ پير ۾ ويهندڙ، ٻُڄي، مان ڪٿي ڪو تلهو لاهي، هن پنهنجيءَ جهول ۾ رکڻو هو ۽ توراڻن نظرن سان مون ڏانهن ڏسندڙ، پيچ تي جاءِ ڏيڻ لاءِ، هن پنهنجي مهرباني مڃي هئي- بدن اهڙي ئي پهرين ملاقات دوران ڪيل، اکين جي ان گهڙڻو ڪو بردو، سڄي حياتي ماڻهوءَ جو پيچو ڪندو آهي- مون نه کيس پيچ تي جڳهه اچي هئي پر مون کي لڳو، ان پيچ تي ويهڻ کان پوءِ، پنهنجي من ۾ جاءِ ڇوڙڻ شروع ڪري ڏني هئي-

۽ ٿوري ئي وقت کان پوءِ، مون کي پنهنجي سيني ۾ ڌڙڪندڙ دل جي ٻولي سمجهه ۾ اچڻ لڳي هئي. آجاسي ماڳ جو بند شروع ٿي چڪو هو، ۽ مون کي اها ڄاڻ ئي نه هئي، ته انهن ئي پريچ راهن ۾ اڳتي ڪنهن موڙ تي، ڪوئا- ڪنوار، ٻوليءَ جي ميڊي لائو منهنجو انتظار پئي ڪري-

ڪلاس روم جي پيچن تي، هڪٻئي سان رُسندي ۽ پرچندي اها خبر ٿي ڪانه پئي، نه ڪٿي ٻالين جي حد پوري ٿي ۽ ڪٿان کان جوانيءَ جي سرحد شروع ٿي؟ ليڪن مون ٿو چوڻ جي جهول ۾، ٻالين جي محبت جا گلاب تازا هئا-

اهو جادو جوڀن جو هو يا اها مستي محبت ۾ ڀريل هئي، ڪو هاڻ اهي ريجيم ۾ رُساما زندگيءَ کي سونهن بخشڻ لڳا هئا- سچ نه رسڻ کان بچڻ تائين

هي وچ وارن انهن گهڙين جي گهاون جي سڙا ۾ ٿي. زندگيءَ جي شعور جو منزلو مرد لڪل هوندو آهي - واقع، عشق جي امامت ۾ ٿي ماڻهو، هسنيءَ جي مهراج جون منزلون ماڻي سگهندو آهي -

عشق، زندگيءَ کي جيئن جو ڏانه ۽ موت کي مرڻ جو سليقو سڀڪاري ٿو. پر عشق جا گس ۽ گهيڙ، پنڌ ۽ رند، ماڳ ۽ مڪان جدا ٿين ٿا. عشق، زندگيءَ کي دنوي قدرن کان بغاوت جو درس ڏئي، کيس اهو ادراڪ عطا ڪري ٿو، جنهن سان سچ، سونهن ۽ ساجاهه جي رنگن سان، زندگي پنهنجي لاءِ نئون ۽ نياريون وٺون/ قدر تخليق ڪري، دنيا کي اڻوڪي سونهن ۽ سويلا بخشي ٿي.

عشق جي امامت قبول ڪرڻ کان پوءِ، انڌي کي اکيون، ٻوڙي کي ڪن ۽ گونگي کي زبان ملي ويندي آهي - ۽ عشق جي عطا ڪيل انهن اکين، ڪن ۽ زبان جي پهچ، پاتالن کان ٻولارن تائين هوندي آهي - ۽ انهن حواسن سان محسوس ڪيل گجهه گجهاندري جون ڳالهيون سمجهڻ وارا، زندگيءَ جي راز ۽ موت جي معنيٰ ۽ مفهوم کي ساجاهڻ جي سگهه ماڻي وٺندا آهن.

آئون پنهنجي امام جي آمد تي، اُن ڪلاس روم اندر احترامن اٿي بيٺو هئس ۽ اڄ سوڻو سندس آڱر، منهنجي ٻنهي هٿن ۾ جهليل آهي ۽ زندگيءَ جي رڌ ۾، سندس پيرا، مون لاءِ ماڳ جو ڏس ۽ ڏيڏ آهن.

احساس محروميءَ جي جانبدار ۾ پيڙهيل، ٻهراڙيءَ جي هينين وچولي ڪلاس جو انڌو، ٻوڙو ۽ گونگو نينگر، جڏهن عشق جي آڱر جهلي اڳتي، جوانيءَ جي سرحد تي رسيو، تڏهن محسوس ڪيائين ته ڪو کيس اکيون، ڪن ۽ زبان ڏئي ويو آهي.

هن اکيون کوليون، ڏٺائين،

ڳوٺ جي مسيت ۾، هر جمع تي سڀ کان آخر ۾ ايندڙ، ڳوٺ جو وڏيرو هميشه اڳين قطار ۾ تو بيهي! ۽ وڃاڙو ننڍيرو، سڀ کان اڳ ۾ پهچڻ جي باوجود، هر نئين داخل ٿيندڙ نالي چڱي کي پنهنجي جاءِ آڇيندي، ٻوڙين قطار ۾ پهچي ٿو وڃي -!

سوچيائين، ائين ڇو آهي -؟

هن پنهنجا ڪن کولي، ڪجهه ٻڌڻ چاهيو

مسيت مان نماز پڙهي ٻاهر نڪرندڙ، ڳوٺ جي وڏيري کي، مسيت جي

۽ اُن گهڙي، هُن ٻڌو، مڙي آيل ماڻهو چئي رهيا هئا،

”محمد رحيم نظاماڻيءَ جو پٽ محمود شاعر ٿي ويو آهي.“ پر اُنون ان ڳالهه جي سحنيءَ سان ترديد تو ڪريان- اهو شخص نه پاڻ سان ٿيل ڪنهن وڏي زيادتيءَ تي، پاڻ وٽ احتجاج جي سگهه به نٿو رکي ۽ شاعري به آهي ئي احتجاج جو نالو- سماج اندر موجود مڙني فرسوده قدرن جي خلاف بغاوت ۽ اُن جي جاءِ تي ڪن آدرشي قدرن کي اٿڻ لاءِ لاڳيتي ڇاڪوڙ- ۽ محمود نه نالو هو هڪ Depressed ماڻهو جو -

مون پهراڙيءَ جي ماحول ۾، هيٺين وچولي ڪلاس جي خاندان ۾ اک کولي، مٽيءَ هاڻي اڳ ۾ ٻانڀڙا پاتا آهن ۽ اسڪول کان وٺي آفس تائين، طبقاتي پلصراط تي پنڌ ڪيو آهي- اوج نيچ جي احساس جي صليب تي، مون پنهنجي رتو ڇاڻ وڃو ڪي، پنهنجن ۽ براون جي چنيل، پٿرن جي گهاٽن جي پيڙا پوڳيندي محسوس ڪيو آهي، ۽ طبقاتي گهاٽي اندر پيڙجدي، احساس محروميءَ کان پاڻ ڇڏائڻ لاءِ، مون جڏهن ڪتابن ۾ پناهه ڳولي، تڏهن مون محسوس ڪيو ته ڪنهن قوت، منهنجي گوشتي وات ۾ قلم جي زبان رکي ڇڏي آهي ۽ منهنجا حواس، حساسيت جي سرائ مٽي چڙهل آهن- ۽ اهڙيءَ طرح، جنهن ماڻهوءَ کي فطرت جا سيل، علم جا ڪن، ۽ قلم جي زبان ملي وڃي ته پوءِ ان جي من- مندر ۾، ڪوئا پوڄارڻ کي، ذات جا ڏيڻا ٻارڻ کان ڪيڙو ٿو روڪي سگهي؟ ۽ آخر، جيئن ڪنهن گرپ وٽي جي سربر مان، ڀريا ڏينهن پورا ٿيڻ تي ڪو جيو، سموريون رڪاوٽون هٽائي، پاڻ کي ظاهر ڪندو آهي، يا سانوڻ جي وسڪارن کان پوءِ ٺوٺ زمين جي سيني مان، سلا سرجندا آهن ۽ نازڪ ٻوٽا، ٻهاڙن جي چاتي چيري نڪري ايندا آهن، ايئن ئي محمود جو سربر چيري، آسي جنم ورتو- ۽ اها سڀ عشق جي ئي ڪرشم سازي هئي-

اهو اسڪول جو زمانو هو، جڏهن مون لکڻ شروع ڪيو ۽ ابتدا ڪلاس ۾ مضمون نويسيءَ سان ٿي- اهو ئي دؤر هو 75-1974ع جو، جڏهن مون ڪچي ٽڪي شاعري به ڪرڻ شروع ڪئي- هر ڪم لاءِ، اُن ڪم جي حوالي سان، مخصوص ماحول جو هئڻ انتهائي ضروري آهي. مون جڏهن ڪچو ٽڪو لکڻ شروع ڪيو تڏهن ڳوٺ اندر منهنجي هڪ محترم بزرگ،

شاعر نورل نظاماڻي ڪنهن حد تائين مون کي اهو ماحول فراهم ڪيو. جيتوڻيڪ پاڻ شاعر کان وڌيڪ هڪ سٺو سگهڙ آهي، ۽ ڏور بست، ڏٺون، ڳجهارمون ۽ منظوم قصا سندس پسند جون صفون آهن پر ڪن خاص بحرن تي پاڻ غزل به لکيا اٿس. ان دور ۾ سندس صحبت مون لاءِ سٺو سونو ثابت ٿي. ان کان علاوه مرحوم حاجي حقير ابن مڱڻ جي صحبت ۾ باقاعده طرحي مشاعرا ٿيندا هئا، جن ۾ تر جي شاعرن کان سواءِ ٻاهريان شاعر دوست پڻ شريڪ ٿيندا هئا. انهن ٻاهرين دوستن ۾ مرحوم مومن مليرائي، مسڪين ملاڪاڻياري ۽ گدا ملاڪاڻياري ته هر مشاعري جا مهمان هوندا هئا، پر مون کي ياد آهي ته هڪ اڌ مشاعري ۾ محمد خان مجيدي، غلام رسول نظاماڻي ۽ مرحوم شيخ محمد ابراهيم خليل پڻ شريڪ ٿيا هئا. ڳوٺ ۾ اهو سمورو انتظام ”بزم قيصر خان“ طرفان ڪيو ويندو هو، پر ڪجهه وقت بعد، جڏهن حاجي حقير ابن مڱڻ گذاري ويو ته وري پر واري ڳوٺ ۾ سندس ورسيءَ جي موقع تي مشاعرا ٿيڻ لڳا. مون کي چڱيءَ طرح ياد آهي، هڪ ڀيري مرحوم شيخ ابراهيم خليل، وڏي جمار ۽ بيماريءَ جي باوجود، ورسيءَ جي موقعي تي هڪ مشاعري جي صدارت ڪئي هئي ۽ اهو مشاعرو، شايد مرحوم جو آخري مشاعرو هو. پر اهي سمورا سڄڻ جيمنت الشعرا ۽ سگهڙ ٽائيپ شاعر هئا، جن وٽان ڪنهن حد تائين فني پختگي ته ملي بي سگهي پر فڪري طور منجهن ڪنهن به قسم جي نواڻ ان لپ هئي. آئون جيتوڻيڪ انهن ۾ بلڪل ٿي شون ۽ ننڍڙو هئس پر سندن فني ۽ فڪري ورجاءَ کي شدت سان محسوس ڪري وٺندو هئس. ۽ اهڙيءَ طرح، انهن مشاعرن مان هر ڀيري، سڪڙي ”واه واه“ جي مٿا سٽا ڪري موٽي ايندا هئاسون.

جيتوڻيڪ مون کي پنهنجن انهن جهونن شاعرن وٽان شمار گهڻو ڏاڍ ملندو هو پر منهنجي اندر جو انسان ان تي ڪڏهن به مطمئن نه ٿيو. اصل ۾ منهنجي ان وقت جي شاعري، منهنجي چوڌاريءَ جي شاعراڻي ماحول، مشاهدي، مطالعي ۽ يار جي پيار جو لاشموري سگر منطقي نتيجو هو. ۽ مون شاعريءَ جي ماحول ۽ مزاج کي شعوري طور سمجهڻ ٿي چاهيو، پر آئون پنهنجن انهن بزرگن کان اهڙو فيض حاصل نه ڪري سگهيس.

انهن ٿي ڏينهن ۾ خوش نصيبيءَ سان مون کي پنهنجي مهربان، محسن ۽ مشق غلام رسول نظاماڻيءَ جي صحبت جي حد تائين صحبت ملي وئي. پاڻ

ان وقت ڪراچي رينيو تي اناؤسر جي حبس ۾ ڪم ڪندو هو پر قدرت کس ٻيون به وقتون صلاحون عطا ڪيون هيون ۽ اهڙو ڪيس پنهنجي وقت جو جنشن لکندي ڪونه وڌاءُ ٿيو محسوس ڪريان- ۽ اهو سچ آهي ته سندس صحت/قربت ۾ رهي، مون پنهنجي ماحول ۽ زندگيءَ کي شعوري طور سمجهڻ جي جاکوڙ شروع ڪئي- ۽ ان سلسلي ۾ پنهنجي گهر اندر، مڻي ساڻيءَ جون، زندگيءَ بابت فڪر انگيز ڳالهيون پڻ مون لاءِ مشعل راهه بڻيون-

1976ع تائين مون ڪو ايترو گهڻو ڪونه لکيو هو، مشڪل سان ٺاهڻو ڪن شيون لکيون هوندم جو، مهربان ۽ محسن غلام رسول نظاماڻي، جي ڪوشش سان (ڪٿي ڇپجڻ کان پهرين)، منهنجو هڪ ڪلام ”اي جانِ وفا! توکي تو چوان، تو ڪهڙو نينهن نيايو آ؟“ جڏهن اياز عليءَ جي آواز ۾ EMI طرفان رڪارڊ (Disk) ٿي، ريڊيو تان نشري ٿيڻ لڳو تڏهن باقاعده پاڻ کي شاعر طور زنده رکڻ لاءِ، منهنجي اندر جي ماڻهوءَ مون کي آپاريو ۽ اُٿاهيو- ۽ اها هڪ حقيقت آهي ته هر ماڻهوءَ جي اندر، هڪ ماڻهو هوندو آهي ۽ ٻاهرين ماڻهوءَ جي شخصيت، ان اندرين ماڻهوءَ جي حوالي سان ئي جڙندي آهي.

منهنجي شاعريءَ جو اهو ابتدائي پهريون دؤر هو- ۽ ٻيو دؤر تقريباً 1980ع کان پوءِ شروع ٿيو، جڏهن مون سنڌي ادبي سنگت کي جوائن ڪيو- ڳوٺ جي هڪ مهربان، ساڻي فتح رسول هڪ ڏينهن ٽنڊو ڄام سنڌي ادبي سنگت جي ڪجهه دوستن جو ذڪر ڪيو ۽ مون کي ان ۾ شرڪت ڪرڻ لاءِ ذهني طور تيار ڪيو- ايئن، ڪئين وڻي وڻا ۽ خوش فهميون ساڻ ڪٿي جڏهن آئون سنڌي ادبي سنگت شاخ ٽنڊو ڄام جي هڪ گڏجاڻيءَ ۾ پهريون ڀيرو شريڪ ٿيس تڏهن مون کي لڳو ته آئون پنهنجي اصل گهريل جاءِ تي پهچي ويو آهيان- ۽ مون محسوس ڪيو ته هيسائين جي منهنجي سموري شاعري، چڙو مشاعرن جي ”واھ واھ“ جي ٻولن ۾ ويڙهيل هئي، ۽ بس! سنگت جا تنقيدي ڪلاس مون کي پنهنجي ماڳ جي واڳ محسوس ٿيا ۽ مون اڄ تائين ان واڳ کي هٿان نه ڇڏيو آهي- سچ نه سنڌي ادبي سنگت جا مون تي ۽ منهنجي شاعريءَ تي وڏا وڙ آهن.

هفتيوار سنگت جي ڪلاس کي منهن ڏيڻ لاءِ باقاعده تياري ڪرڻي

هوندي هئي - هر ڪنهن لکڻي جي فن، فڪر ۽ فارم تي وڏا وڏا بحث چڙي پوندا هئا. تنهنڪري مون محسوس ڪيو ته ماڻهوءَ کي پنهنجي فن ۾ مڪمل عبور حاصل هئڻ گهرجي. جنهن لاءِ پنهنجي سنگت کان ٻاهر، ٻين گڏجاڻين ۾، جتي تجربڪار، پراڻا ۽ پختا شاعر دوست ايندا هئا، تن ۾ لاڳيتو شرڪت ڪرڻ شروع ڪيم.

تن ڏينهن، حيدرآباد ۾ سنگت جون نهايت شاندار گڏجاڻيون ٿينديون هيون. جن ۾ محمد ابراهيم جويو، نجم عباسي، نياز همايوني، طارق اشرف، تاج جويو، امداد حسيني، نثار حسيني، ولي رام ولي ۽ تاج بلوچ سميت مختلف سينئر دوست حصو وٺندا هئا. تن ڏينهن گڏجاڻيون ڪڏهن آگر پبليڪيشن جي آفيس ۾ ته ڪڏهن منظور چيمبر ۾ ٿينديون هيون. حيدرآباد سنگت جو اهو جوين وارو دؤر هو، جنهن جون ڪارروايون، ان وقت جو جوائنٽ سيڪريٽري زوار نقوي هلائيندو هو.

اهڙين سگهارين گڏجاڻين مان گهڻو ڪجهه حاصل ڪرڻ جي باوجود، ائون منجهائن شاعريءَ جي فني/عروضي ڄاڻ حاصل نه ڪري سگهيس. ان جو هڪڙو سبب اهو به چئي سگهجي ٿو ته شرڪه دوستن ۾ گهڻائي نثر لکڻ وارن جي هوندي هئي ۽ هڪ اڌ ڄاڻو شاعر هوندو به هئو ته وري وٽس ايترو وقت ڪونه هوندو هو جو باقاعده عروض تي ليڪچر ڪري، ۽ ٻيو ته تن ڏينهن ۾ اباز جي نظم ”هو ڪري ٿو فاعلان فاعلات-“ جي اثر سببان عروض لفظ کان ٿي دوستن کي چڙ وڻندي هئي! حالانڪ ان نظم ۾ ايار عروض جي مخالفت قطعي ڪانهي ڪئي. عروض جي علم کي ڦاريو چئي سندس مخالفت ڪرڻ واري ان رويي، سوچ ۽ منطق کي ائون اڄ سوڌو نه سمجهي سگهيو آهيان. ائون دعويٰ سان ٿو چوان ته ان وقت دوستن جي ان ٻاراڻي رويي سبب، اڄ اسان جي سموري تهه، شاعريءَ جي فني بحران مان گذري رهي آهي. اڄ هي شاعرن جي تمام وڏي انگ ۾ سواءِ، چند دوستن جي، سمورا يار نالي چڙهيا هجڻ جي باوجود، شاعريءَ جي فني پاسي کي سمجهائڻ نه ٿيو پر چڙو سمجهڻ جي حد تائين به پهتل ٿا ڏسجن!

عروض جي سلسلي ۾ ان وقت دوستن جي ان منفي لاڙي کي ڏسندي، مون ان لاءِ مختلف ڪتابن جو سهارو وٺڻ شروع ڪيو ۽ ان ڏس ۾ مرحوم مرزا قليچ بيگ جي ڪتاب ”سنڌي ويا ڪرڻ“ جي چوٿين ڀاڱي منهنجي سٺي

رهنمائي ڪئي ۽ اڄ تائين اٺون جيڪا ٿوري گهڻي ڄاڻ حاصل ڪري سگهيو آهيان، ان لاءِ آءٌ مرحوم مرزا قليچ بيگ کي پنهنجو فني استاد ڄاڻان ٿو۔

سنڌي ادبي سنگت ۾ شرڪت تائين، پهريون، ۽ ان کان بعد جو دؤر، جيڪو 1990ع تائين پکڙيل آهي، تنهن کي اٺون پنهنجي شاعريءَ جو ٻيون دؤر سمجهان ٿو. (جيتوڻيڪ سنگت جي ادبي ڪارڪن طور اٺون اڄ به سنگت سان واڳيل آهيان) اهڙيءَ طرح 1990ع کان پوءِ جو زمانو، اٺون پنهنجي شاعريءَ جو ٽيون ۽ ذهني طور بالغ دور تصور ڪريان ٿو. جنهن ۾ شعوري طور منهنجي اندر ٿوڻي ٻاهر جي ماڻهو پاڻ کي شاعر طور قبول ڪري ورتو هو۔ ۽ اڄ اٺون شاعريءَ کي پنهنجي وجود جو حصو ٿو سمجهان.

انهيءَ ئي دؤر ۾ مون شاهه ۽ شيخ جي فن ۽ فڪر کي پڙهي ۽ پروڙي، کين پنهنجي پنڌ جو سونهون سمجهي، اڳتي وڌڻ شروع ڪيون هيون ۽ اڄ سوڌو سندن پوتر پيرن جا سويرا، منهنجي ڪوتا۔ پنڌ کي آسان ۽ روشن بڻائيندا رهيا آهن۔ ۽ جڏهن به مون کان منهنجي ڪوتا۔ مومل رڻي آهي، تڏهن مون لطيف ۽ اياز جو واسطو ڏئي، کيس مجاڻي ورتو آهي۔ لطيف ۽ اياز جي شاعريءَ کي، مون هميشه پنهنجي پناهه گاهه سمجهيو آهي.

1989ع ڌاري جي ڳالهه آهي، دوست الطاف ملڪاڻي مهراڻ پبليڪيشن پاران، منهنجي شاعريءَ جي مجموعي ڇپائڻ جي خواهش ڏيکاري هئي۔ جنهن لاءِ مون چونڊ شاعريءَ کي سهڙي، کيس ”ڪنڌيءَ اک ڦلاريا“ جو نالو ڏنو هو ۽ ڪتاب تي مهاڳ لکڻ لاءِ مسودو، پنهنجي سچن، سينئر شاعر ۽ ان وقت جي سنڌي ادبي سنگت جي مرڪزي سيڪريٽري جنرل تاج جوڻيجو جي حوالي ڪيو هو. پر انن مهينن کان به مٿي جو عرصو گذري ويو جي باوجود، نامعلوم سببن جي ڪري، جڏهن پاڻ مهاڳ نه لکي سگهيو، تڏهن دل شڪست ٿي، اٺون کاتش مسودو واپس وٺي آيو هئس ۽ جيئري، ڪنهن ڪتاب کي ڇپرائڻ جو دل مان خيال ئي پلي ٻڌيو هئس۔۔۔ ۽ ها، اهڙي ئي هڪڙي پيشڪش گهڻو وقت اڳ، سڀ کان پهرين، منصور پبليڪيشن پاران سائين دائود بلوچ جن پڻ ڪئي هئس.

ڪجهه مهينا اڳ، هڪ ادبي پروگرام ۾، دوستن سان ڪچهري ڪندي، ناز سنائي ٻڌايو ته ”ڪنڌيءَ اک ڦلاريا“ نالي سان هو، تاجل بيوس

جو شعري مجموعو ڇپرائي رهيو آهي - ۽ ڳالهين دوران جڏهن کيس، ان نالي سان مون واري مجموعي سان ٿيل حشر جو احوال معلوم ٿيو ته پاڻ مون کي منهنجي مجموعي کي ڇپائڻ جي آڇ ڪيائين پر مون ان آڇ کي ايئن ئي ناهي ڳالهه ڄاڻي درگذر ڪري ڇڏيو. ليڪن لاڳيتو هر ملاقات ۾ ناز پاران مون کي ياد دهاني ڪرائڻ تي، مون کي پڪ ٿيڻ لڳي ۽ آخر 1990ع ۽ 1991ع جي شاعريءَ جي ٻن مسودن کي سهيڙي مون سندس حوالي ڪيو ۽ طئي ڪيوسون ته پهرين 1990ع جي شاعريءَ کي ڇپرائبو، جنهن بعد وري مهاڳ جو معاملو زير بحث آيو ۽ پراڻي تجربي کي ذهن ۾ رکندي، ڪنهن ٻئي کان مهاڳ لکرائڻ جي خيال کي دل مان تڙي ڪڍيوسون - ۽ هونءَ به اڄڪلهه مهاڳ ۾، ڪتاب ۽ صاحب ڪتاب جي سڪڙي ساراهه واري لاڙي، مون کي ان عمل کان ڪجهه باغي پڻ بنائي ڇڏيو آهي، تنهن ڪري بجاءِ ڪنهن نالي چڱي کان سڪڙين ساراهن جا سرٽيفيڪيٽ وٺڻ جي، مون پنهنجي پڙهندڙن سان پاڻ ئي مخاطب ٿيڻ بهتر ڄاتو -

آئون مٿي عرض ڪري آيو آهيان ته مون پنهنجي شاعريءَ جا ٻه مسودا ناز سنائيءَ جي حوالي ڪيا هئا، جيڪي سال 1990ع ۽ 1991ع وارن ٻن سالن جي شاعريءَ تي مشتمل هئا، ۽ جن مان 1990ع جي شاعري کي ”ميتا جي رڃ ۾“ نالي سان ڪتابي صورت ڏني وئي آهي. اهڙيءَ طرح 1975ع کان 1989ع تائين جي چونڊ شاعريءَ کي پڻ مسودي جي صورت ۾ ڪافي اڳ سهيڙي ڇڏيو هئس. تنهن کان سواءِ هن سال 1992ع جي شاعري پڻ تقريباً ڪتاب جيئري جمع ٿي چڪي آهي ۽ رٿا موجب هر سال جي شاعريءَ کي الڳ ڪتابي صورت ڏني.

هن مجموعي ۾ هڪ سال اندر لکيل سموري شاعري شامل آهي ۽ جديد سنڌي شاعريءَ ۾ مروج، تقريباً سموريون نيون توڻي پراڻيون صنفون موجود آهن. هن ڪتاب کي ترتيب ڏيڻ وقت، ٿوريءَ دير لاءِ اهو خيال ذهن ۾ آيو هئس ته پهرين مجموعي هجڻ جي ڪري، شاعريءَ جي چونڊ ڪريان ۽ نسبتاً ڪمزور شيون الڳ ڪري ڇڏيان - پر پوءِ منهنجي اندر جي ماڻهو، ان عمل کي پنهنجي پڙهندڙن سان هڪ طرح جي ويساهه گهاتي قرار ڏنو، ۽ پوءِ ان خيال کي دل مان ڪڍي ڇڏيو - باقي صنفن جي حساب سان سهيڙڻ ته

ضروري هو، ۽ هيءَ سنڌي اها به ڪيل آهي ته بيتن واري ياڳي کي محفل حصن ۾ ورهايو ويو آهي ۽ اها ورهاست موضوعاني آهي. هر هڪ موضوع کي انگي وسيلي الڳ ڪيو ويو آهي، جنهن سان پڙهندڙن کي هڪ موضوع کان ٻي موضوع ڦاٽڻ وڌي ۾ آساني ٿيندي.

هر زبان جي شاعريءَ ۾، بيت ۽ پيار کي دائمي قدرن (Values) واري حيثيت حاصل رهي آهي ۽ رهڻ به گهرجي. جيئن ته اهي ٻئي شيون نه رڳو زندگيءَ سان لاڳاپيل آهن پر زندگيءَ کي جيئن جو حوصلو ۽ سگهه به بخشي ٿيون، تنهن ڪري اهڙن قدرن جي پيڙن تي بيٺل ادب کي، اسان بنا ڪنهن ججهڪ جي زندگيءَ جو ادب چئي سگهون ٿا ۽ باقي سڀ وڻون سائڻ لاڳاپيل شيون آهن. اڻڄاتل جو مذهب، وطن ۽ قوم پڻ بيت ۽ پيار جي سامهون ثانوي حيثيت رکن ٿيون. پر انهن سمورين حقيقتن تي جذبي جي سچائيءَ کي مٿاهون درجو مليل آهي. ۽ جيستائين ڪنهن جذبي، احساس يا ڪيفيت جي اظهار ۾، فني ڪمال سان گڏ مڪمل سچائي شامل ناهي، تيستائين اُن تخليق کي دائمي نتيجي حاصل ٿي سگهي.

جيستائين منهنجي شاعريءَ جو تعلق آهي ته سنڌي شاعريءَ جي نهايت مانائڻ ۽ سگهارڻ شاعرن جي وچ ۾، مون ته محض رنڊا روڙيا آهن پر ايترو ضرور آهي ته مون هر جاءِ تي، سچ سان ساٿ نڀائڻ جي ڪوشش ضرور ڪئي آهي. ۽ بيت ۽ پيار جي پنڌ ۾ سٺل سمورين پيڙائڻ جو اظهار، وس آهر سچائيءَ سان ڪيو آهي. تنهن ڪري، داخلي ۽ خارجي جهان جي عڪس کان علاوه، منهنجي شاعريءَ ۾ ٻيو ڪجهه به ڪونهي. هاڻو، منهنجي شاعريءَ ۾ اوهان کي اوس نظر ايندا، بک وگهي پيدا ٿيندڙ آندڻ جي آواز کان وٺي، لڳل لٽ ڦريسي اٿيل ڪنهن بي گناهه جي آهه ٿاڻي جا عڪس. برسات ۾ ٽوٽڻ جي ٽيڪ تي بيٺل ڪنهن گهر جي چٽ کان وٺي، پورهيت جي پگهر مان جڙيل شامي محل ٿاڻي جا عڪس. سکر ۾ سڙيل مندر کان وٺي، آڏيا ۾ سڙيل ميت جا عڪس. ۽ نواز علي کان وٺي اختر رند جي محبت جا عڪس.

مون ”ميتا“ کي هميشه رج سان پڙيو آهي.

منهنجي نظر ۾، ميتا خود هڪ رج آهي. رج، جيڪا محض فريب نظر

آهي. جنهن کي مائو وارا، ان رڃ ۾ رلي ويا آهن ۽ ان جي ڳولا ڪندڙن کي
پڻ هميشه جا رولا ٿي مليا آهن- پر هي اهڙو ڪو خوبصورت ڊوڪو آهي، جنهن
کي پاڻ لاءِ ماڻهو، پنهنجي عمر اڀيو ڇڏين-!

ميتا جي رڃ ۾، منهنجي شاعريءَ کي ڪيتري ئي قبوليت ملي، يا
ڪيتري ئي عمر مائي؟ اهو سڀاڻ تي ڇڏيل آهي- اٺون پنهنجي پاران اهڙي
ڪنهن به خوش فهميءَ ۾ مبتلا ڪونه آهيان ته مون اهو ڪجهه لکي، ڪو
وڏو ڪم ڪيو آهي، شاعري ته منهنجي وجود جو حصو آهي، منهنجي
ضرورت آهي- نجي زندگيءَ ۾ اٺون هميشه Depressed رهيو آهيان- سمورا
ڏاڍ سهي به چپ رهڻ واري کي جڏهن قلم جي زيان ملي وئي، تڏهن احتجاج
طور شاعري صدا بڻي آهي ۽ بس-!-----!

آسي زميني

ٽنڊو ڀنڀر

3/8/92

تت

ٿئي پئي ڪا اوچتو، موتين مالها جيئن،
پگهر ٿڙا ٿيئن، وهيا پورهيت مڪن تان.

ڦٽيون ڇولي پندي ڏنا، لاهيارن جيڪي،
سڀنا سارا سڀي، پيلاڙي جيئن پيليا۔

ڪاتارن! تو کي، سٺ ڪٽيندي سال ٿيا،
ليڪن لڳن تي، ساڳيا ڇٽيون چولڙا!

آرھڙ ڀر ٿيون اوڏيون، ڏامر پگهارين،
پورهيت ناريون روڊ تي، پٿر وڇائين،
وڏيريون واڃين، تن کي ويندي جيپ مان.

ڇانور ڇاڙهي ڇلهه تي، سوچيو ويڃاري،
ٻڪر ٻه بهماري، آهي اسان عام لاءِ

آٽو لٽو ۽ آجهو، گوليندي يارو!
پورهيت ويڃارو، سدا ساڳي حال ۾.

ڪڏهن ڏينهن ڦرن، ڪڏهن ڦوڪ ڦلارجي،
ڪڏهن ڪوٽ ڪرن، آڃو ٿيئي آدمي.

جيئون جهڙي جاڙ، جيڏا پلا ڪا پئي؟
رڳي راڙو راڙ، ٻري پئي پاٽ ۾.

جيئون ڄانڊ، ٿو لڳي، ماڻهو ڄانڊاهي،
هرڪو بي ساهي، جوڻيمو آچي جوڻي،

سالون سمارو هجي، توڙي اونهارو،
پورهيت ويچارو، سدا پورهئي جي پُٺيان.

پُورٽ ڳولي پيٽ جي، سماري اونهارِي
پورهيت ويچاري، سڏ نه ماڻهو ڪا گهڙي.

✓ پاتيون بسنت رت جون، آئون ڇا ڄاڻا،
مون لاءِ سڀ ٿاڻا، آهن پورهئي مند جا.

گهڙي رت بسنت جي؟ ڪهڙا وسڪارا؟
سمارا اونهارا، مند مڙيو ئي ڪم جي

تتر- ڪرڙي اي ڀر، يا ڪنهن هاريو پٽ،
نهل ٻار نِسَت، سوچي ڪرڙي ٿالهرِي

چولي سان چڻا، لاڻا مائي چلهم تان،
گهري ويس گهڻا، ٻالڪ چلهمي ٻڪڙا.

✓ چنڊ مائيءَ جو ڪنو، تارا پٽ ڪڻا،
چارهي چلهم چڻا، ويچاري ويچاريو.

✓ اول ڊوڊو ڊٻ، گهرجي آدم زاد کسي،
تنهن کان پوءِ رڻ، يا ڪي ٻيون ڳالهائون.

✓ جيڏا! تنهنجي جسم جي، خوشبوءِ منجهه ڄمار،
سُرهي ساهن مان اچي، هيٺئين کي مٿڪار،
هيءَ به حقيقت آ مگر، توڙي ڪوڙي يار!
مائيءَ جي مٿڪار، سَرس لڳي سرهاڻ برا

مطر مُشڪ هٿير، ڪٿوريءَ کان خويتري،
سُر-گند سُرهو ڀر، خاشي خوشبوءِ ٿور جي.

مَڃَ حقيقت هي، ڪوڙ نه تنهن ۾ ڪو ذرو،
خوشبوءِ مائيءَ جي، آهي سڀ کان مٿيري.

✓ آئڻ جي آواز کي، سمجهه اڙي پوڙا!
روئي پڪوڙا، لُڻج اسان جي آها!

آڀن ڏاڏن کان وٺي، ساڳيا پنهنجا حال،
هر جا سڀ سال، ڪاٺياسون ساڳي طرح.

لنڊي ڪاري چت، مٿان جي گهارين ٿا،
وڏي آهي وڻ، آلهن جي ايمان سان.

سَچيون راتيون مَڃَ ٿي، گذري سيارو،
پتون ڪاريون ڏولهن سان، چڙهن تي چارو،
آلهن جو وارو، آخر ايندو دوستو!

هڪڙا ڏيندڙ هُئڙا، ۽ ٻيا مڱڻهارا
ڏيهن جا ڏاتارا ڇا هي سڀڪجهه ٿو لکيو؟

”نالو سڀ جو آ لکيل، دائي دائي تها“
پنهجي حمي جا ڪٿا، ڳولي ڳولي سي،
ڪرا ڪروڙي، پٺ پهاڙي ائيمون

لهڙون لڳن تي لٽا، ننگي پهرين نار،
ڪلهي پايو ڳوڏڙي، ڪاٺي پايو ٻار،
هاڻا وڃ بزار، هن ڪيئن هٿ ڊگهيرا؟

لکيو چئي لوڙين، پورا پنهنجي پاڳ ڪي،
صاهر شاڪر ايترا، پڙڪ لڻ ڪا ٻولمن،
آلا! ايءُ آهوجھ مَن، ساعت ڪنهن سوچين،
ڳجهه ڳجهاندر ڳالهيون، ڳهلا ڪي ڳولمن،
پورا شل پورين، پَرَم پنهنجي پاڳ جو.

آهوجھن احوال، ويهي وٺيا پاڻ ۾،
جيئن ڪهڙي جوڙ سين، آهي ٿيو جنجال؟
آچو! ايءُ سوال، لوچي لهن ڪنهن طرح.

ڪٺي، ڪٿا چار، گهر ۾ گهڻا لنگهڻا،
مڙي آهس چلهه تي، پَرساڻ ٽڪيا ٻار،
وڙهي ويا ويچار، ويچاريءَ ڪي ڪمٽرا

✓ آڻي ماني چانهن سان، ڪاڻي روزانو،
ڪڻي فلما هٿ ۾، هٿوڙو پانو،
تن جو زمانو، قدر چاڻي ڪو نه ٿو

وڌيري جي واسطي، هو ڏس ٿو ٺهرايو،
ٿئي ٿو روانو، ويچارو ونگارتي.

آڻي ماني چانهه سان، نيرن نئين سڃ،
آن اڀاڻهار تي، ٿورو ڏيان ته ڪڇ،
هڪڙو چئي سڃ، ۽ ٻيو ڪرائو ڪڻي

تتي ٿڌي پورهيو، پورميت ڪري ۽،
جهولمون پري ۽، مڃڙي سڃي ڪو ٻيو

ساوڪ سنونھن منگند، سڄ نورھياڻي سوجھرو،
سڀ سھڙيا سندا، جيڄل پنھنجي جھول ۾.

جيئن اڄ نميبييا، تيئن سندا مياڻ،
ڏکڻ سندا ڏاڻ، لاهي نيٺ ڦٽا ڪندي.

سکر ڏينھن سنجوڪ جا، سانئڻ آزادي
اڄڪلھ انھن کي گھڻو، سندو ساري ٿي،
موٽي مياڻي، جولا تون اچشي ان ڪڏھن؟

چوري آزادي توکي بي ڪجهه ياد آ؟
اسان گڏ جيڪي، سکر ڪھاريون ساعئون.

ايئن لڳيو ڪٿي، مليا آهيون پاڻ،
ٿورو ٿورو هاڻ، هيئن منجهه ھر ڀيڻ پئي.

آزادي موٽي آوس، اچي آهيون تون،
تنھنجي لاءِ مون، راهون رگيون رت سين.

پنھنجو سڀڪجهه آريو، توکي آھ اسان،
موٽي آزادي ڪڏھن، آوس اچشي ان،
آخر اسان کان، ڪيسين ڪنارا ڪندين؟

آيت پل آيل، مائي تنھن کان پوءِ مرون،
اهڙي ڳوليون نل، اڃا ٿيون آنياءُ کان.

سائي ٿوري دير لاءِ ، آهي اونداھي،
اجھو سھائي، پتن تان ٻاڪون ڪڍيون.

اوندم انڌوڪار سان، جوتيمون ٿا جھڙا،
باکن کي پيمڙا، آخر ٿينداسون آسان.

✓ جھڙيون شاخون سڄ جون، جھڙي ستوءَ پُون،
مستقبل کي منون، امڙو اجر و آڏو.

✓ آڪارج آڪاڇ، آڃائي آ امنسا،
هنسا هن جو ڪاڇ، هيءَ جو آهي آجيو.

پهه ۽ ويٺا پاڻ م، سمورا سڃاڻ،
اجھو اڄ سڃاڻ، اوڏو آيو اچيو.

ڏاها منهنجي ڏيهه جا، ڳجهو ڳالهائين،
مونجھاري جا مامرا، ويٺا ويچارين،
اميدون آھين، سگھو لهنديون سنگھڙون.

سينواريل سماج کي، نئين سر آڏيون آڏا!
تبديليءَ جي خوف کان، ڇرڪين ڇو ٿو پاڏ؟
ڇڏي ڊپ ۽ ڊاءِ، آڏو ٿي ڳوليمون اچيو.

✓ اونداھيءَ جي آريار، ڏٺو آهي منون،
پاسي پنهنجيءَ پُون، سورج آهي پنڌ م.

اوندا هيءَ جي آربار، ڏٺو منهنجي اک،
سورج جهڙا سوجهرا، پتن پاسي بک،
اجرو آهي اٿندو، اهڙو يقين رک،
چوٽو کائين جک، جيڏا! پنهنجي حال تي؟

آسرا سيرا آيا، پائت ۾ پيهي،
واڏوڙين ويهي، سليون سورن ڳالهائون.

سر جي بدلي نوب، جيتوڻي يقيني مڃي،
هوند نه هتي ڪوب، سيسيءَ کي سانڍي هلي.

ئون ڇا ڏيندين موت ۾؟ لاڙي! اترادي!
آمله آزادي، سرڙو ناهي عيوضو!

سون سريڪا رنگ، اوڀر پاسي اپ تي،
ايءَ اچوٽا انگ، آهن اجري ڏينهن جا.

سون سريڪيءَ صبح جا، آميون سڀ ڪانڪي،
آخر ٿيڻي آ اوس، لوءِ سڄي لاکي،
سورج آ ساڪي، اهڙي اجري ڏينهن جو.

اجهوڪي آيا امرا رڻي جا راڪي،
لاهه سياهه! لاکي، لڻا اوڏاڻا ڪي!

اڏيءَ ويلي سانت ۾، تر تر ٿڌين جي،
شايد چوي ٿي، ”پر هه آهي پنڌ ۾.“

آئيندي انسان لاءِ، نيمون نويدون،
آهن اميدون، ايڪهين صديءَ ۾ آجان.

سدا ساڳيءَ مند ڪي، رهڻو هتي ناهي،
گهڻا ڪنديون ڪاميون، ڪارا وڳا لاهي،
آخر اچي آهي، موسر ڳاڙهي رنگ جي.

مايوسيءَ جون ڳالهيون، ڪريو ڪير آڏا
باقي ٿورا ڏينهڙا، باقي پل آ پل،
ايندي مند بدل، ايندا ڏينهن گلاب جا.

ساڳيا ساڳيا ڏينهڙا، ۾ ساڳيون راتيون،
ڏيک ٺٽين جي واسطي، اڪڙيون هي آتمون،
ٺٽن مان جهاتيون، هر هر پائن خواب ٿا.

ڪولي ٺٽن ڌر، پلي ڪري آيا،
اچوا آهن جو ڪريون، اکين سان آڌر،
آيا پنهنجي گهر، سڀنا ڪهنبي رنگ جا.

سهسين سڀنا سانڍيا، اسان اکين منجهه،
سايائين جي منجهه، آخر پرهي دوستو

پنهنجو پي وارو، ورتو آهي دوستو
ماڻهن ڀارو سڀنا ساڀيا روپ ڪي.

سڏو سڀنا جهول ۾، پائي اچي ٿي،
آهي ڪوئي پارڪو، سمجهو سڀياڻي؟
آمله آزادي، سڀن سنڌي ساڀيا.

✓ هيءَ جو پاڻي ٻانڌو، ٻالڪَ ننڍو ٻار.
 آڄو ڄمون دوستو هن جو اڪيون ٻارا
 اسان جهڪو جوڙيو، سڀن جو منسار.
 هن جي نين ٺهار، ان جي ساڀيا مائندي.

سَوَاتِي سَمِڪو اچي. اوانهي تان ۱۱!
پورا! انهيءَ ڳالهه کي. پُلجين مٿان سا!
گهاون مٿان گهاءَ. ڪاءَ ته ڪيرون مائين.

چاهي ساڳي شهر جا. رستا ۽ ڳليون؟
اسان جتي اريون. هڪٻئي کي شامون.
ڏونهان ۽ دانهون. آهن هر ڪنهن چوڪ تي!

هاريو چو ٿا هانءُ؟ باقي ٿورا ڏينهن ٿا.
ڏاه! سوچيو ڏانءُ. لاهيون نيئر ڏيهه تان.

سدا منهنجي سامهه کي. آهي ايءُ اڪير.
سرتا! شل مائيه تان. واريو وڃين ويرا!
مٿان ڪارين ڪيرا! مٿان لوهه لڄائين!

پءِ پُراڻو ڪو نه ٿي. هڪ پلءُ ٻيو پير.
توسان دير سوير. ليڪا هڪڙي ڏينهن ڪبا.

مٿان سمجهي ڪير. ڦورو مال ڦهي ويا!
اسان ليڪي پير. ڍنگر سان ڍڪي رکيا.

توسان جهيڙو جوڻيو. هڪ هڪائي تانءُ.
ڳڻي وٺندو سانءُ. ليڪا ساري لوهه جا.

هيءَ جي منهنجي گهر اڳيان. ڍڪيل پير. نه ڏاه!
ٿنهنجي گهر کي ٻاهر. پڻ ساڳين آهي ڏني.

وڃي وڌ، ٺٻي رکيو، آسان آهي ڪتاب،
کولي ساڳيو باب، وري پڙهيو وقت تي.

هڏا هيءَ هاڃا ٿيا، اڀا تون نه ڏرين!
ڌرتي تون نه ڏهين، ڪيمس ڏنا تو ڪهترا!

اڙي او آن ڄاڻ! توکي ڪيئن پنهنجو چوان؟
ٿنهنجي گوليءَ سان، ٿنهنجو پاڻ مري ويو!

سستو ماڻهو رت، اڳ نه فسيو ايترو!
آدم! تنهنجو ات، ڪيڏو آهي نوائتو!

اڳو پوءِ اوس، مرڻو سب ڪي ا مگر،
متان ڪو بروس، ڪانٽر بشجي سامه ڏي.

ٽڙڪي سان نوري وجهون، نيمر سيميئي،
اچو! ڪا ايهي، ويهي ٿل وڙهائون.

مئيءَ مٿان مَرَتِيو، جنهن آقبوليو،
ٽلجي متان يائرو! تنهن ڪي مٿو سڏيو،
سدا جي لاءِ ٿيو، آمر سو اتهاس ۾.

رت ريڳاڙا روڊ تي، ريهون ۽ رازا،
گهوڙا ڙي گهوڙا! ڪراچي يا ڪربلا!

ڏکي ٻاهر ڪڍ، ديش دروهي ڌاريا،
اوجي سندن آڏ، اعلان آهن اوڀرا.

پورا متان پانٿمين، اوجهل ٿيا امڪان،
ماڻهن جي هن ماڻ ۾، آهن ڪي اعلان،
اڃان ڪي طوفان، سرجن پيا سيند ۾.

ڇو تو هيئن ڊاڏون ڪرين؟ روئين ٿو راتا!
مومل جا مائا، تو ريءَ سهندو ڪير ٻيو؟

هيڏي، ساري ماڻ، چڱي نامي ووميان!
ڏسو! سڪل ڪاٺ، ٻرندي ٽڙڪا ٿو ڪري

سڪل چينپا ڪائون، ٻرندي ڪن برڪاٺ،
گهلا تو ڪئن گات، آه جهڪايو ماڻ ۾؟

توتي ٽنهنجي ماءُ جي، موزڪ آه ميار،
سيڪهو لاهج ٻارا سِرڙو گهوري سنڌ تان.

رکي وڏا واتا لاهيون جاڙيون ٿا هڻو،
پاڻ پڌائيندا وڻو، ڏينهن سڄو پڻ رات،
ڪڏهن منجهان ذات، ٺڪري سوچو سنڌ جو.

ڏاهيا ٽنهنجي ذات، ڪم نه آئي قوم ڪي،
مورها تو ڪيئن مات، کاڌي لالچ لوڀ ڪاڻا

ساڳيا ساڳيا ڏينهن، ساڳيون ساڳيون راتيون،
ماءُ! قبوليءَ ڪهڻن؟ هيڏي هن مانار کي!

ڪهڏي سڀڻو ڪارا! متان ٿري لٺ تيون،
آءُ! ڦلهوري چار، تاننن کي پڌرو ڪيون.

سياري ڪيو ساڙ، لوما لڳ ڳڻاتيا!
مُٽن جهڙي ماڻ ۾، ڪاڇو اُتر لاڙ!
مانجهي! مٺي ماڻ جا، توڙيو بند ڪواڙ!
اهڙي ڪريو راڙ، گونجن سارا ڳولڙا.

پاڙيائيءَ جون ڪوه، بزدل ڳالهون ٿو ڪرين؟
اسان رکي روه، مائينداسون ماڳ کي.

ٽنهنجيءَ پيرن ڪيهه، چمي مائي لائين،
ڪاهوڙي ڪن ويهه! اکين منجهه اتاريئين.

ڪن ڏئي ٻڌ يار! سڌ ٻرن ٿا سانت ۾،
لاشڪر آلهڪار، وڏي ڪنهن ويڙهاند جي.

باسون باسڻ سان ڀلا، ڪڏهن ڪريا ڪوٽ؟
آرڏا جي آڻ موٽ، مومل سڀي ٿي مائندا.

ڪاري ڪارونپار تي، چو ٿو ڪائين جڪ؟
ميڙي سيڙي ڪڪ، آءُ! ته ڪريون سوجهرو.

مينئون هٿم هارا تو ڀراڪيون عام جون،
ڏکي مڃ اڀارا اڀا ڪري هٿا.

آچو! پنهنجون آڱريون، ٻاريون سنجي سان،
ستان هيءَ ڪارڻ، واهڙو ڳهي وڃي.

ٻاريو پنهنجون آڱريون، سنجي سرجهارا!
ستان ڏن ڏنار، واٽون وڃائي ويهن.

ڏکيو ٻڪيو آدمي، رکو سڪو ڪاه،
پنهنجي مارڻ لاءِ، پالي ٿاڻي آرمي

مٿن رٿا مولهما، ڳهرو ڳاڙها پير،
پوءِ به تن جي لوڏ ڀر، ذرو ناهي ٿير،
سندوءَ ڌاران ڪير، ڀيءَ چڻندي ماءُ سي؟

چوٿرن ڄايا چو! چو تو چرڪين چوڪرا؟
پورا! تو ڪئن پو، ساليو آه سرير بر؟

ٽنهنجي منيل هام جي، ٻڌري ٿي پئي ٻٽ،
مڪر سان ماري وٺين، ماروڙن جي مٽ،
راهن مٿي رٿ، آڇ به وهي عام جو.

سڪشي ڪُنيءَ وانگيان، ڪيڏو آڀامين؟
اڀڙن آڀامين. ڪائڻرا ڪوڙو ٺڪڻين.

ڏس ڙي ڀيرن ڪوٽ! ڪهڙو بدلو ٿو وٺين؟
ٽنهنجي اندر ڪوٽ، ڦرتيءَ ڏٺين واسطي!

ڇٽن ۾ ڇائي، پاڻي گهمو مائهوڙا
ڏاڏن اونداهي، سُورج کي گهمي وٺي

ڇا لاءِ وات ولايتي، پوري ٿو ورتي؟
سڀيندڙ لڄاءِ سامهڙي اڙي او سرتي
ٿو کي هن ڦرتي، پٽي پاراتا ڏنا.

هوشو تنهنجيءَ ڳالهه کي، پاڻي ڏينداسون،
سندو سڀي سوپ لاءِ، مري وينداسون،
ثابت ٿينداسون، سڄا وارث سنڌ جا.

هو جو اوجي ڳاٺ سان، وڌندو ساڻ اچي،
ڪوڙيندو ڳاڙها جهنڊا، ڀيرن ڪوٽ مٿي،
ڏس! ڪيئن الهن ڪي، هوشو مُر کي ٿو ڏسي.

پيلي پالهنون چوڙا هٿن سڀن ڇيلا ڪريون،
لاحق سندو لوڙ، لاهيون پنهنجيءَ لوءِ تان.

گولجي ٿي ڪجگوڙ، گنجي ٽڪر جي مٿان،
ڏيندا ڪو نئون موڙ، آرڌا آڇ اٽهاس کي.

سرتا! ٿون سنهاڳ! ديش دروهي مڪولجين.
ڏسان اڏهاڳ. اڳ ۾ اهڙي ڏينهن کان.

جوئي سندي جوءِ، جو، سڄان تنهن کان اڳ،
قارڙي تنهنجي، پڳ، قاهو کائي مان مران.

ڦٽ ڦلاريا ڦول جڻن، جهڙا ڳاڙها گل،
هر هنڌ آهن ڦل، واڍوڙيا! وهه واهه جا.

جهڙا منهنجا چڙا، تهرڙا تنهنجا گهاو،
هليو! اوڀي آو! مڻهن مڻ مڻائون.

آسان تو ڪارڻ سٺا، گوندر ۽ ٻيا گها،
ڏاڍايون ڏمڪاءِ، تو چو ڏنا ڏيهه ڪي؟

سڏو ساريا سڀي وري، ارڏا ۽ اڻ موت،
مھڻو پانئين موت، سڙ ڏئي جي سرها ٿيا.

ڏنا اٿئي ڪمٽرا، آرڻ اکهن سان،
يلا او مهران! هڙي ويڙهه به سنڀرين؟

ايڙي اولادڻ، هوندي سوندي پوءِ به ڏسڻ،
سڏو سوريتن، سڏڪا ڀريو ٿي رڳي!

مينهن وسندي ويل، ڇا ڇا سوچون سڙجيون!
مري آيا هان ٿي، هو جي اندر جمل،
آلا! انهن سان وري ڪڏهن ٿيندا ميل؟
اوشل! وڃي هيل، سارا بند توڙي وجهي.

ڳيا ماڻهو ماس جا، چيٽر چوڌاري،
هي ڪهڙي ماري، ماري وڌو ماڻهو!

سِرڻيون سڙجي ڪان سواءِ، لامارا ٿيون ڏين،
گوھيون ڏيو ڳھلين، ٺڪرا ماڻهو ماس جا!

پڪي قلعي سامھون، هي لاوارث لاش!
او نيرا آڪاش! اڪيون توڙي ٿس ڪنيل،

ساڳي لٽيل شام، ساڳيو سنڌوءَ جو نگر!
اٻڙا تنھنجي سام، سارن پيون سومريون،

دودي جي آڪھ، ۽ هي پٺائيءَ نگر،
ڪالھ جيٺان ساندھ، اٻڙو ڳولن سومريون،

گھريل چڙي گھوٽ، لڄ بچائي اٿيون،
اٻڙا تنھنجي اوٽ، اڄ پڻ ساري سومرين،

توڪي رحم نہ آڻيو، او نيرا آڪاش!
لاڪيئن جا لاش، ڏوران ڏسندو ئي رھين!

ڳجهين ڦليليءَ مٿان، لڙھندا لاش پٽيا،
جھڙپن سان جھٽيا، ٻيرا ماڻهو ماس جا،

ٻائو! پنهنجي پُونءِ تي، هاڃا ٿيا هيل،
اڳ ۾ ڪنهن ههڙا ڏٺا، ويڙهن مٿان ويل،
ڪاٺن سمجهي ڪيل، لڄيون لٽيون لوه جون!

مٿان سمجهين مات، قبولي ويهي رهيا،
ٻاهر ڇپ ڇپات، اندر لاو ٿو پهري.

جيڏيون! شال جهڙن، جوڌا پنهنجي جوه جا،
سڌ سين سڌ ڏيئن، سدائين ساڻيه ڪي.

سرتيون! ڪيڏو ٿي سونهن، ڪوندر هٿ ڪٽار،
واريءَ مان سڙ وار، لاکڻي جي لوڌ تان.

سرتيون! سورهن سندا، جهڪر پسو پار،
گهوريو سڀ گهر پار، لاکڻن جي لوڌ تان.

پاهڻ پُروا ٿي ڪري، سندن نهن نهار،
پسي سندن پار، ڏاڍن ڪي ڏڪڻي وٺي.

هڪل سين هر وار، جنگن جا جهوري هٿان،
جيڏيون! سو جهونجهار، جاني منهنجي جيءَ جو.

مور نه مڃين هار، مات ڏئي ويو موت ڪي،
سرتيون! سو سينگار، آهي منهنجي سامه جو.

لامن مٽي لوڏ، لوڏي ۽ لولمون ڏٺي،
او شل منهنجا اوڏا منهنجي ٿڃ ملهائين!

پنهنجي باپي والگيان، واريو ويجهن شالا
مائهن منهنجا لالا مٽي ۽ مٿان مَر تيو.

جئن ٿنهنجا ڏاڏا، وطن تان وريا ويا،
تئن تون او لاڏا مَرِي مَچارو ٿئين!

ڇوڪا ۽ جملون، سونهن ٿيون سرويچ ڪي،
مَرَسَن تي مهلون، اينديون آهن دوستو!

پٽ ڏٺي ۽ جا بيت، ناهن گهٽ بارود کان،
هڙيون ٻيلا ڪيت، هيءَ سڀ پنهنجا مورچا.

پنل مٽي ۽ جو هڳاءَ، تولءِ آندو مون،
اچين پيو ٿون، مون کي پوءِ بارود جي!

مٽي ۽ مهنديءَ جي، مون وٽ خوشبوءِ آه،
ليڪن تو کي ناه، ساڃهه تنهن سڳند جي!

ٿنهنجي هٿن تي ته مون، مهنديءَ جيٺ چٽا،
منهنجي ٻڪڙ پٽيا تو جو تانن سان ڀري!

جن تي اڃان ڪالهه مون، منڍي ۽ چٽ چٽيا.
ساڳيا هٿ پٽيا رگهه منهنجي رت سان!

سور، صدمو، سختيون، نيون لڻن سڃ.
نانڪا! نڌڪن سمن، ناحق ايڏا ڪڇ.
جو ٿو چڻن پڇ، سو تون لاڀارو ڪندين.

پيلن مان ٻوليمون ڪندا، موٽي شال اچن،
واٽون تن جون وينگسون، ڏهاڙي ڏسن،
والي شال ورن، پاڳيلا پنهنجي گهرين.

ازلان سندن آڏو، اوچي آهي اوڳشين،
تو ڪئن سندن ڪڏو، ورتي سمجهي واهرو؟

سرتا! ڪيئن سٺو، ڪندا آهي اوڳشا؟
ڪرمين ڪوڙ ڪپڻ، آندي انهن پاڻ سان.

جيڪي ڇڏي آيا، ماتي ٽومي پون،
هٻڻ اميدون، اوهان انهن ۾ رکيون.

اڳتي پنهنجي ماڳ ڏي، وڌائي وڳون،
پوءِ ڪونه ڏسون، پٺڻ ورائي پوئتي.

ادل آجايو اسان، لکمي ڪي لويون،
لڃڻ ٿا لوڙيون، اسان پنهنجي آل جا.

موريان هلو هوش سان، ساڻي ٿي سانجهي.
متان ڪو مانجهي، وڪن ۾ وڃڙي پوي.

جنهن سنڌا دوستو! وطن وڪاڻا،
آهن آرڻ ڏينھڙا، تن لاءِ آجياڻا،
ناهن ڙي راڻا! انهن لاءِ اسيمبليون.

ٻيلي! ڀسي ٻاٽ، متان منجهو دوستو!
اوجھڙ منجهان واٽ، جيڏا! جوڙيندا هلو!

ماڪ پوي ٿي مانگهه جي، ٿڌي پٽ مٿان،
ميڙي سيڙي ڪاٺيون، آڻيو يار اڃان،
متان پوءِ سڀيان، ٿيو پريشان پوءِ ۾.

ڪانئر قد ڪڇن، ننڍ وڏائي تي نه آ،
ڊهيو جلد وڃن، ڊگها پاڇا شام جا.

دولھ بيھي ڏوبڏو، ڪونڌر ڪٿا نه ڪن،
ڪمريو پٽ هڻن، پيڙ برابر بڻڙا!

هر ڪنهن هيٺين هيچ، آهي وڏي مينهن جو،
هر ڪنهن وائي وات آ، ”پيچ پٽائي پيچ“
چوريون ڳاڻن چيچ، وسڪاري جي ساز تي.

اسان اهي اوڻا پٺيون وٺيون پائڻيون،
تون ڪئن پيليندين بلا، لوڙيارن جي لوه؟
ڪو نه مٿيون جوءِ، ۽ ٻيو پنهنجي جوءِ کي.

پويت پرڙن وانگيان. سندر پنهنجا خواب،
ساڀيا چڻ ته سواب، سڀنا ڊوڙن سنج ۾.

ساڀيائن جي رڻج ۾، سڀنا روز ڏڪڻ،
ورجي ڪو نه ويهن، وڳون ويتر و تريون.

آمرآ اي آنياء، جيڄل جهول رنجائيو!
ويري ٿيو ويا، آندڙي ٿاندا آچيا!

جهونو پوڙهو جهور، بيٺل بي ساڪيءَ مٿان،
ليڪن سندس گهور، گهٽ نه آهي واگه کان!

ازي ڏکڻ ايشيا! تو جا ڪٿي غلطي.
تنهن کي سنڌ سڄي. اڃان پوکي ٿي پئي!

ڇمڻيءَ مٿان چنڊ، چڙهي چوڏهين رات جي،
ڏسي نٿو ڪند، پنهنجو منهن گنهائيو!

ڪهڙي ڪاري مند، وڌيون هيءَ وڃون ٿيون؟
ڏسو! ڪيئن اڪند، پاڳا پاڳا ٿي ويو!

اهڙي ڪهڙي ڏوه جو، ايڏو وڏو ڏند؟
اڀرڻ اڀريو ڪارڙو، ٿو چو آه اڪند؟
اندر پاء اڪند، آه! ته آگاهان ٿيون.

اندر منجهه اماڻسون، سانڍيءَ لٽيا ڪندا
تو کي آه منجهائين، ڪهڙي ڪاري مند؟
چندا! تو کي چنڊ، آڇي پيو چاندو ڪيون.

چاندو ڪيءَ سان چنڊ، منهن ڏٺاريو رات جو،
ليڪن لٽيا ڪندا! تنهنجو منهن ميو رهيو!

هيءَ جا ننڍي ڪند ڀر، "هرلن جي ديوار"
سا پڻ آخر ڪار، ڊهڻي آهي دوستو!

ڇا هيءَ سڀ ڪجهه لازمي، آهي آدم لاءِ؟
رکو سڪو ڪاء، پالي ٿاڻي آرمي!

۵

اڙي او آروڙا ڇا هيءَ ساڳيو آ سندنو؟
ڪالهه جنهن جي ڪٽي تي، ڪيڏا هئا گجگوڙا
پاڻي پٺيءَ پوڙ، اڇڪلھ سڙي سيمر برا

●

سندو! ساڻ ڇڏي ويا، ٽنهنجا پوڄاري،
اڙي ٿي واري، هاڻي ٽنهنجي پيٽ برا

●

ڪير ڪن نه ڪوه، واري وٽي وڃ برا
سڪا پمئي ڇٽڙا، اکين آب نه هوه
ڪنهن جي اڳيان روه؟ سندو ساڻ نه سنڀريا

●

تون ڇا رستو روڪيندين؟ اڙي او نادان!
جيسين آه جهان، سيندو وهندو سنڌ برا.

●

ساڳيا گهاٽو گهيڙ تي، ساڳيا مانگر مڃ،
اچو! اچو! اورتڀي، اچي نامي اڃ،
اڄ به اولهي مان وريو، راوت! ريتو رڃ،
تو ڪيئن ويهي ڪڇ، ڪانٺرا ڪڙ ڪڍي ڪڍي؟

سنڌ سنڀالي سنڀريا، اولهي منجهه اجهاپ،
اندر پائي آڳ، گهاٽو گهيڙيا گهيڙ ڀر.

ساڳيا ڪن ڪلاچ ڀر، آهن اڃان تانه،
پورا! مٿان پانه! لهرين لڙ لهي ويا.

ڪلاچيءَ ڀر ڪوڪرا، اڃ به ساڳيا سور،
مانجهي! آتو مورڙا! پلتي وجهون پور،
مانگر جا مذڪور، نوان ڪريون ناڪڻا!

اچو اچو ساٿو! ساگر سڌاريون،
ڏاڍي جي ڏمڪاءِ ڪي، ڏوٽرا ڏيڪاريون،
مانگر ڪي ماريون، مڙي جڙي مورڙا.

گهاٽو گهر چڙي هليا، مارڻ ڪارڻ مڃ،
ڪيئن سڀ وهندا ڪڇ؟ جن ڪي وڌ وجود ڀر.

ڪنڌيءَ پاس ڪلاچ جي، منھائن جا ميڙ،
گهاٽن جهليا گهيڙ، مٺي مانگر مڃ جا.

توڏي پلءِ آ رهيل، مانگر مڃ اڃان،
بلجي پانه مٿان، مٿا سارا مورڙا.

چمريون ٻڌي جيڪرا، چم چم ڪن چم،
 وسڪاري جو ڏيک آ، ڪمڙو پيارو ٻرا
 جهريل جن جا جهوپڙا، گل جن جا گهر،
 پتل ڀتيون ڀرڻيون، ڇتڻ ۾ چر چر،
 ٿوڻن مٿي جن سندا، پيئل هون چير،
 انهن لڻ ممنوع مڙئي، فطرت جا منظر،
 ساوڻ سراسر، سور وسايا تن مٿان!

جهڄي جيءَ، پسي ڪڪر، ڪارا اپ مٿي،
 ڪچا شال م ڪڪرا، ساوڻ مينهن سٺي،
 ڏڪيو ڏيل ويڄي، مينهونگيءَ جي مند ۾.

جهرن پسيو جهڙيءَ، لڄن پسيو لس،
 وڏ ڦڙي جي وس، ويچارن سين ويل ڪيا.

ساوڻ پٽ پٽائيا، ڀتيون پوريائين،
 جهوپا جهوريائين، جاڙ ڪيائين جندڙيون.

ڪچا گهر، جڏا ڪري، وسي ڏينهن به تي،
 ويندي مند مٿي، ڏيئي الڪا عمر جا.

آء ڪهڙي ڳالهڙي، ڪنهن پيئي ٿن،
 ٿه ٿه ڇاڻي ٽهڪڙا، ڏوٽيا ڪنڌ وٺن،
 ڏسيءَ ڇا ڪين؟ واهوندي جا وائرا!

وينڪس چوڙي وار، ڦيريون پنهنجون آڱريون،
 پيا ڪمڏا ڌارا ڏونگر جهڙي ڏيل ۾.

پوٽي جي هٿ مان جهلي، رستو ٽپائين،
 ۽ هو سوچيائين، پنهنجي ٻاراڻي وٽي.

مهائي جو ٻارڙو، پيڙيءَ ڀرسان جيئن،
 چنڊ ڀرسان تيئن، ۽ جو ننڍڙو تارڙو!

البر سندي آڇ ۾، چنڊ مهائي جان،
 اڇليو اڻ سان، چاندو ڪيءَ جي چار ڪي.

جيئن مهائو ڇڄ ۾، تڻ انبر تي چنڊ،
 پنهي آهي مند، منڊيو ڪنهن جي واسطي!

سهڻن ستارن ڀريو، پهرييل اٿئي رڻ،
 اڙي رات چو! ڪنهن ڏني ٿي سوکڙي؟

توڻي ڪوجهو ڪارڙو، پسون پتڪڙو،
 ڪيڏو سونهين ٿو، ٽنهنجي جهوليءَ ٻارڙو!

ٻنهي پاسي روڊ جي، گهانيون ديويون ايئن،
آمهون سامهون جهڙن، ڪڙي جن سپاهه !

آخر هٿ - ٻئي ڪشي، اونداهيءَ ۾ هي،
ٿاندا ٿا ڪنهن جي، ڳولا ۾ نڪري پيا؟

”ڪڙ ڪهيتو ڪت، مائس پٿر پٽ تي“
ٻولي ٻارن جهڙي، جهلي ٿاندا ٿو وٽو

مڪليءَ ۾ او ماڻهو! هي تربت ڪنهن جي؟
قتو آ جنهن جي، قبر مٿان ڪيڪٽس

ڪجهه ڪن مان، ڪڍي ٻڌ ايتها ڪي
هيءَ جي مڪليءَ ۾ ستل، آهن سدين کان،
جيڏا! ڪجهه توسان، ڳالهائڻ چاهين ٿا.

چنل دٻڪيءَ تي، جهڙو مائيءَ جو ڪنوا
پٺيان چوڻري جي، چنڊ ڀينءَ تاريخ جو

ڏٺو ساري جڳهه، گئل چانديءَ جو سِڪو،
سيج لٽي کان اڳ، چنڊ ڏهين تاريخ جو

پر پيالو مٽ جو، آچي ٿو پيو ڪير؟
اڀريو آڏي ويڙ، آهي آڏڙ چنڊ جو

✓ اڙي ڏاڻن زندگي ڪهڙي ڏس، موت!

دوا، شيشيون، ايڪسري، سيراڊي، رپوٽ!

آدم ڪو اڏڙوٽ، آهي اجل آسري!

•

دوا، شيشي، ايڪسري، هٿ ۾ نيسٽ رپوٽ،

برقي ۾ اڏڙوٽ، صورت اسپتال ۾!

■

گوهيون گتيون اپ ۾، ڪيڏو اٿس شورا!

توڙي سفر ڏور، آهي پالڪ هٿ ۾!

•

منهنجو وات نه ڪولا تو کي سڃاڻا گهڻو!

آهين لاهو ڏول، تڏهن ٿو ايدو وڃين!

•

ڳالهائين جتي، ڀتيون ڇاڪنگ جي زبان،

آهي لوڪ ڀتي، گونگو ٻوڙو دوستو!

■

ڪنڊر جهڙو ڪرا جهوني جو جهرو گهنجيل،

منهن تي ڇڻ ته هلا، وقت هلائي ويو اٿس!

•

تنهنجي ڳچي مان چنو، آهي ڪنهن هيءَ هار؟

چندا ٻڌاءِ يارا موتي مڙين ڇو نٿو؟

•

موريان موريان پٽ تان، لٿي چاندو ڪي،

ڀڳي اولداهي، اڳڻ ٿيو سوجهرو.

•

ٻوڪيون ٻڌل ٻارڙا، ڏڪندي تڙڪي ڪاڻ،
گهران صبح ساڻ، ٻاهر نڪري آيا!

•

سماڙو، صبح، اُس ۾، ٻالڪ ڀت سان ڀت،
ڄڻ ڪو آهي ڇٽ، مها چتر ڪار جوا

•

اُس ۾ ويٺل اوڪڙو، ٻالڪ ٻوڪيءَ ساڻ،
پرساڻ ڇنڊل واڻ، مائٽس منجبيءَ جي مٿان.

•

اڙي او سرتي، ٻڌاءِ گوري ڪرپ وٽي
ڪنهن جي سمرتي، سانڍي تو سرير ۾؟

•

ڏاڏا! تو چا چا ڏلو، انهن اکين سان؟
تنهنجي جهري مان، ڪڍي پيڙا ٿي بکيا

•

تنهنجي پيرن جي مٿان، منهنجو آ پيرو،
 دُور نه آ ديرو، سفر سَهنجو ٿو لڳي.

●

منهنجي اڳيان ٿا هلن، هيءُ ٿنهنجا پيرا،
 چڻ ڪي سويرا، مون سان آهن پنڌ ۾.

●

پهتا پير اتي، جتي، ڪم ٿو ڏاڻو،
 آئون ڀانئان ٿو، اڃان اڳتي پنڌ آ.

●

ڏر ٿي، جو پنڌ ۾، پيرا سڙن ٿا،
 مون کي ڏيندين ڪا، جتي پنهنجي پير جي؟

●

تنهنجيءَ جتي پير، منهنجو ٻوندو ڪئن پلا؟
 ليڪن ٿوريءَ دير، پائي پنڌ ڪري ڏسانا

●

جيڪي ٿو پوڳو اهو، آئون پي پوڳيان،
 لڪن ۾ لوڳيان، تنهنجي پيرن جي پٺيان.

●

ترسا ته گڏجي ٿا هلون، ساڳيو پنهنجو پنڌ،
 ساڳيو آهي منڌ، ساڳيا پمالا ۽ سَرو.

●

گجهو ڳالهائين، ڪوي ڪوت پان پر.
هڪڻي کي رئين، ويهي لفظن وچ پر.

آڏا ترجيا دائرا، لھڪا سانه مر لفظ!
ڏاڍي اڻکي رمز، اکرن جي اسرار جي!

لفظ نه رانديڪا، جن سان ويهي ڪيڏجي،
هيءَ ته سائينڪا، اڃمارن جي واسطي.

لفظن جون هي مورتون، جيڪي مون ٺاهيون،
پارينديون باهيون، مون ٿار پوءِ بوم پر.

او ڪوت! او ڪامڻي! اڳن منهنجي!
مون ڪارڻ تهجي، لفظن مالهائون رکيون.

جڳن کان آهيان ڏڪيو، آڏا امرتا ڪڍ،
مون کي منهنجي سيد، جيئرو رکيو ٿي اچي.

پنهجي پُرم پکيڙ سان، منهنجو قد نه ڪچا
آڏا افق جي اچ، تنهنجي ماڻي کان مٿي.

تو ڀڄ نه آ، ميان! منهنجي ڪٿ نه ڪرا
ڳول نه تون بازار! آڏا آويڪو آهيان.

صوفي ڳولا سڄ جي. هينان لاهي ڪونه،
ساجهه مٽي سون، ڪونه قبولي ڪا پڙي.

مسجد منزل گاهه، وانگر اڄ آڏيا،
ڪيو آ گمراهه، آدم جي عرفان ڪي

ڄاڻي ٻجهي وحد هو، ڪريو ٿا تفسير
رام چو يا رحيم، ساڳي صورت سڄ جي.

ٻڌا ڪنهن هارائيو؟ ۽ ٿي ڪنهن جي جيت؟
مندري مسيت، ٻيئي شعلن وچ ۾

دهليءَ منجهه مسيت ۽، سکر ۾ مندر،
آدم ساڙيا گهر، پنهنجي پالشهار جا

رام جنم اسٿان، يا هي مسجد بابري؟
ويڙهايا شيطان، ماڻهو ننڍي ڪند ۾

گانڌي ٿنهنجي ديس ۾، هِنسا جو آ راج
ماڻهو جو آ ڪاڇ، ماڻهو هندستان ۾

مذهب ماڻهن وچ ۾، سنڌو ڪڍيو آهي
آهي ڪو، جو ڏاهه، سڀني اندر سرحدون؟

هڪڙو ڪونهي ٿو الله، ۽ ٻيو چئي ڀڳوان!
هڪڙو ڪونهي رام ٿو، ۽ ٻيو چئي رحمان!
مورڪ! رکيو آهه ڇا، نالن ۾ نادان؟
اندر مان عرفان، حاصل ڪريو حق جو!

سچي تارازي مگر، ڪوتاهه سندن وت،
ڪولي ويٺا هت، پنڊت ملان پادري!

ڪارنڊا شيطان ڄا، پنڊت ملان پير،
صوفي سنت فقير، ڌرتي ڳولي دوستو!

ايئين ڪو به نه هوءَ، جيئن هو مٿي هٿڙا
ريٽو ويٺو روءِ، وقت وڃائي وائڙو!

●

هو جو هو تو سان، پاڇو پوئين پهر جو،
تو تنهن کي نرواڻ، ڄاڻي اڀي جندڙي!

●

هٿن هٿوراڻيون، انڌا ساڻ اکين!
ڪن هوندي ڪيترا، پوڙا ڪو نه ٻڌن!
گونگا ٿيو گهم، ڳالهه ماڻهو ڪيترا!

●

اڃان تائين تو ته، سڪيا ناهن بانجڙا،
تنهنجي پويان موت، ڪيڏو تڪو پيو ڊڪي!

●

نيئين ننڊ نه هيرا ننڊ نهوڙيا ڪيترا،
ڍولا ڊگهي پير، منڪر هوءَ مڙ صبح جو!

●

جنهن لوڪ سٽي، جهيڙو آهي جيءَ ۾،
سهي ئي اڳ اٿي، وڃي پهتا پار ڪو.

●

ويئي سان ورڻو نه آ، اٿي ڪپڙا چنڊا
پڻ وڻا پورا پنڊا ڪيرت کڻي ڪينرو.

●

ويهي ڪين ميانا همر اڄاڻي ڪجي،
ڪوري ٿاڻو جيٿان، سهره سيمي ٿو وڃي.

●

جیون جھڑ جی چانو، جوین جھوتو وا جو،
ڈاھپ سندا ڈانو، آھن بہ ئی ڈینھرا،

لھٹو لیکو نامہ کو، بنھجو مکھی ڈی،
لیکن منھجا یاہروا سوچو سمجھو جی،
مکھی جا کی قرض پی، آھن اسان تی،
کھڈو چگو تی! جیکر سی مونا ئیون،

ڈنو یا ہڈو کٹی، اہڑو نامہ انیا،
نالی سان نیا، اچکلہ و کامی ہوا

ہر کنھن مائھو من بر، کھڈی آھی رنج!
سیخ لٹی سان سنج، ویرھن کی ویرھو وچی!

جڈھن دہیل خواہشون، ایری اچن تھون،
تڈھن چڑھن تھون، آشائون انگاس تی،

مائھو سپ مایا مٹی، چھتل آھن چپ!
آخر سندن پی، پلا پرجی چو نٹو!

جھونو پوڑھو جھور، بیل بی ساکی مٹان،
اکین منجھ ضرور، کھڈو سانڈیو ٹو گھمی!

سالن جو سامان، پل جو پتو نامہ کو،
مائھو امھمان، چار ڈھارا زندگی!

مرڻ اهو ناه، ساه وڃي جيئن بند ٿي،
مرڻ اهو آه، جيئري مردو ٿي وڃي.

جيئن اهو ناه، جيئن ڪو ساه کڻي جيئي،
جيئن اهو آه، مَري ۽ جِيئُرو رهي.

اکين وارين عشق کي، ڪڏهن ڪو نه ڏٺو،
انڌيون ٿي اچو! پسو انگ عجيب جا!

پرينءَ پسن واسطي، گهرجي عشق اها،
انڌو بڻجي آ! اکين ڪر وڃائيا.

مون ٻوٽي ٻيئي، چمڪي پسيو جيڏيون!
اکيون کلندي ٿي، ڪن بر اوجھل ٿي ويو!

ڇا ڇا پورين پائيا، اندر جا اسرار!
نقطا سڀ نروار، انڌين اکين سان ڏٺا!

”اهو“ ايئين ناه، جيئن تو اکين سان ڏٺو!
کوٽا ڪوپا لاه، ان جو ڪر مشاهدو!

منجهان من مشاهدو، مائيو آهي جن،
اکيون پوري تن، اڀمايو ”انڪار“ کي.

ساز بنا آواز، آيا ڪهڙي پار کان؟
ڪنهن بي راڻي راز، ڪو نه ٻڌايا ڪاڪ جا!

ناهي جن وٽ مول، چارڻ! تنهنجي چنگ جو،
جهلي تن کي جهول، متان پاڻ لڄائين!

ڳول مڙ ڳهلي جندڙي ڦٽ جٽائڻهار،
آهن سڀ بيمار، ڏاها پنهنجي ڏيهه جا!

ڪنجهه مڙ ئي تون ڪرڪا واکا ڪرم وڃ ڪي!
لاڙ مڙ لاکي لڙڪا مسسعا مري ويا!

اندر ۾ هڪڙي اٿس، ٻاهر پيءُ ڪري!
پڇي ٿي پري اهڙي دشمن دوست کان.

هيئن ساڻ هتي ڏٺو، ٿيندي ڏاڍ جنهن،
الءِ چو آ ماڻ ڪٿي، سڀي چپ تنهن!
ڪجهه ڪو نه ڪنهن، هڪڙو اکر حق جو!

هونئن پڙنڪن ٿا، ڪتا فقيرن مٿان،
اوهان چو پنهنجا، هيٺان هلڪا ٿا ڪريو؟

صبح لکتي سڄ، ٻه ٻه ٻه ٻه ٻه ٻه ٻه،
تون پڻ شامل ٿي جيئن جي جهان ۾.

سانڍي سڪيون سوچون، جيڪي بيا ڪمراه،
وڃائي ويسا، ويهي رهيا واٽ تي

ڦٽيون ڪر ٻيلي خيالن جون ٻي ساڳيون،
اٿي ڪڙو ٿي عمل جي ميدان ۾.

پاڇولو پرينء جو. جهڙي چمر ڇانو؟
هجي مٿان هانو. سايو سپيرينء جو.

ويچارن جي وس ٿيو، ورهين پوءِ وصال.
اوريندي احوال، اکين بند ڀڄي پيا.

ڏورن سندن ڏنگهه، ڪوھ ڪٿين ٿو ڪلهين؟
آرا اکين منجهه، هيٺون هنڌ پرينء جو.

سدا سپيرين جو، ونين ۾ وسرام،
صبح توڙي شام، سڄڻ سامن ۾ وسي.

سچ ته رڳو اُ سڄڻ، باقي ڪوڙ سمان.
سارو جڳ جهان، آهي منهنجي مَن ۾.

منهنجي پانهن ۾ هئي، ساري ڪاٺينات،
سڄڻ سڄي رات، هيو منهنجي هنج ۾.

هٿان ڄڻ ڪنهن ٻار جي، لغڙ نڪري ويو،
تَن توائي ٿيو، ويندو پسي يار ڪي.

پُڇو ڪير خبر، ساعت جا سنجوڳ جي،
آه سراسر سا گهڙي، هستيءَ جي ٺهڪر،
اهو پل پهر، آڃو آه زمان ڪان

ها ۱ بس هڪڙي راتڙي، مون وٽ رهي وڃا
منهنجو چيو مڃا ترسي پو پل هڪي به-ٿي

■

ڏکڻ هير گهلي پئي، پورو چند چٽاءِ،
اڃان اوري آءِ سڀنا ساڀيا ٿي پون.

●

وسارڻ گناه، گهڙيون جي گڏ گهاريءَ،
جئن گهائي وڻ راه، سرتا ٿيئن ساروئيون.

●

جيئن سج اڀار، پوءِ ڪي پاڪر ۾ ڪشي،
تيئن تنهنجيءَ سار، مونکي ٻانهن ۾ ڪنيو.

●

سڄڻ! ساريو ٿي جيٺان، هوءِ جا پاڪر ڀڙ،
اوهان ري آڪيڙ، ڀانڀان مڃي ٻُٽ ۾.

●

آئون ڪيئن مڃان؟ سڄڻ! تو وساريو!
گهڙيءَ تنهن مران، جي تون ڌاريو ڪوئيئن.

●

لڳي پگهريل ٻُٽ تي، جيئن ڪا ٿڌي هير،
سڄڻ! تيئن سرير، تو کي ساريو سڪ ٿي.

●

پسڻ ڳالهه وڌي، تو کي ساريو سڪ ٿي،
جالبا ساڻ جڏي، يادن وڙ وڏا ڪيا.

●

ڪارڻ جيئاري سندنو، تنهنجون هي يادون،
شال ۾ وسرين تون، سدا سامن ۾ رهين.

●

تو کان پوءِ مون، ويندو سام محسوس ڪيو،
الا مون تون، پوي سام سرير ۾.

●

سرتا جيئن سرائ، لاهي ڪٽ ڪٽار تان،
اکين جي آلاڻ، اندر ايئن اڃاريو.

●

پرين! جڏهن پوءِ جا، پارا ٿي پٽڙا،
مون پنهنجا هٿڙا، ساروئين تي سڪيا.

●

پنهنجو سڀ ڪجهه مون پرين! تنهنجي نانءُ ڪيو،
پر تو ڪو نه چيو، ”پلي“ مخاطب ڪري.

●

اندر منجهه اماوسون، آهن ائينهن جون،
پورناماسي اوڀرينا ياسي چيرائينون،
اڃمارن کي تون، اوئل آئين پاڻ سان.

●

پرين! پورناماس، مَور نه ياسي ٿي پلي
اندر منجهه اماس، آهي ائينهن جيئان.

●

تون جو نامين سامهون، ڪيڏي آه اماس
توڙي پورناماس، پنهنجو پاند پڪريو.

●

ساروئين جي ساء، جيڏا جيئن اڏڪيو،
ڪيسمتائين ڪو پلا، وچوڙن ڪي ڳاء؟
مون کان سدا لاء، اوشلا تون وسري وڃين.

تنهنجي ڇاتيءَ منهن ڏئي، روئي نريا ٺيڻ،
وري ڏيئي ويڻ، مٿان ڏيل ڏڪائين!

آءُ! گهڙي پل آءُ! ڇاتيءَ منهن ڏيئي رٿان،
اندر جو ايذا، تو آئي هلڪو ٿيئي.

گهڙي پل پلڪ، جيڪر پاڻ پٽائين!
جاني! ساڻ جهلڪ، جڏو جيءَ سڄو ٿي.

تنهنجي ڪلهي جي مٿان، ڪنڌ رکي روٿان،
آءُ! پرين! پوٿان، ڳچيءَ ڳوڙهن ڳانيون.

اڳين جنم ۾ اسان، شايد هٿاسون گڏ،
هيءَ هائي هيءَ هڏ، مونکي ڄاتل ٿا لڳن.

اڪيون کليل سڀيون، ڏونگهيءَ ڦاڪون ڇپ،
ڪانهي ڳاڻ ڳڻپ، سڄڻ سڀ ڳڻائتو.

وٺي کان پوءِ جيئن، هر ڪا شئي نريو پوي،
منهنجا ٺيڻ به ٿيڻ، روئي رات قراريا.

کيلي نه ڄاتئون، روئي راحت ماڻيئون!
پرڻءَ ري پاتئون، ڳاڙها ڳوڙها پاند ۾.

ڳوڙها ڳلن تان ڳڙيا، سڌ ڪن روڪيا سڌ،
مون چاهيو ٿي وڌ - واڳي واويلا ڪريان.

هيٺين پائي هيچ، سمهان سيرانديءَ ڪري،
سمرتڻ جي سڃ، شال مَ سڃي ٿي ڪڏهن.

چنڊ! مَ چيڙاءَ ميان! ڪري منهن پيلو،
تون پڻ اڪيلو، آهن تارن وچ ۾.

ساروئين کي سرحدون، ناهن ڪي ٿينديون،
اڏامي اينديون، آهن يادون يار جون.

تون جو وڃين ٿو پيو، سرلا! ساڃن ڏي،
منهنجن ڳوڙهن کي، ساڻ ڪنو وچ پاڻ سين!

جتي ۽ جنهن جاءِ تي، پرڻءَ ڦير يا هٿ،
وٺي سا هر وٺ، سڄڻ سڃي اهم جا.

هو جو لڳيٿو، شه رڳ کان پي ويجهرو،
مون کي ڏسي ڪو، تنهنڪي ڪٿي ڳوليان؟

لوهيون ٿي پائين، در ڏي اٿي گت تان!
ڇا ٿي نهارين؟ هر هر اگڻ تي اچي.

ڏيئا وسائي وري، ٻاري وسائين!
ويئي واجهائين، ڪنهن لاءِ ساري راتڙي؟

اهڙي ٻي ڪا جاز؟ سڄڻ سنجي سنڀريو
رائل منهنجي راز، ٻڌي اڻ ٻڌي ڪٿي

رات نه رهيا اٿي! سور نه مڃئون منجهون!
پيرن مٿان پئي، مون تان ايلازيون ڪيون.

ڇاهي هن سنسار ۾؟ سرتيون! ساجن ري،
جهڏيون! منهنجو جي، نٿو پٺيلي پڙ ۾.

ڪو به چئو ٿيون مون، آڏا اڪيلي آهيان؟
پوريون! ڀليون آهيون! اوهان نسوريون،
سڄڻ جون سارون، مون سين آهن هر گهڙي.

آئون انهيءَ ڪاڻ، جڏهن ويئي جهڏيون!
سڄڻ مان سڀاڻ، سڏي ڪوڏي سين گڏي.

سڄڻ ڌاران سام، سڀني اندر سور پيا،
سرتيون! حشر ڏينهن جان، من اندر ماتا،
سڀ ڪنهن ويل قيام، سڀڪا ويل حساب جي!

پيڙائن پَسائيمو، سَنڪن سَنڊو ساءِ،
وڃوڙي جي واڻ، ويجهو ڪيمو وصال ڪي.

ڪنهن کي ناهه ڦهل، منهنجي جڏي جيءَ جي،
اچي شال اجل، مونتي ٿئي مهريان.

گهڙي ساعت پل، سور ونڊيو ڙي سرتيون!
اڇڪلهه آهه رئل، مون کان منهنجي زندگي.

اڳڻ مٿي آنءِ، ائين اُپي ڪالهه جان،
اڪيون پايو در ۾، تنهنجو جُهڻان نانءِ،
هن ۾ منهنجي هانءِ، جيئن سِڪيو تو بنا.

آڏيءَ ويلِي اُپ ۾، تتر - ڪرڙي چنڊ،
هي سارو ئي منڊ، اڻ پورو آ تو بنا.

سجڻ! تنهنجو نالو، اولداهيءَ ۾ سوجهرو،
پانمان ٿڌي چانو، تنهنجون سارون سپرين!

تو جي ڏنيون سوکڙيون، سڌ ڪا، سارون، سور،
مون سڀ ڪمُون سور، پل نه پري پاڻ کان.

مون کي منهنجي نانءِ، جيڪي ڏنءِ سوکڙيون،
سڌ ڪا صدين تانءِ، مون کان پوءِ به گولجندا.

اڳڻ مٽي آءُ تون، ڪڏهن قرب ڪري،
ٻانهن منجهه پري، تو کي ڇاتيءَ لائين.

الا! ماريو ٿي وجهي، مينهوگيءَ جي ويل،
پروڪي جان همل، آءُ ته ڀڄون پاڪرين.

جڏهن لاڪر پٽ، ڏيئي وٺن مون وٽان،
جيئن جهڙي جٽ، سرتا! سڄي ڪانه ٿي.

همر لاءِ هذاب، اوسهڙي جو ڏٺي وٺن،
مان ۾ منهنجا خواب، تو کي ڳوليندا رهيا.

مون کان منهن مٽي وٺن، ڪهڙي ڏوهه حساب؟
سڄڻ! گذري ٿي نٿي، توڙي ڪهڙي ڪاه،
اوسهڙو هذاب، ساعت صديون ٿي لڳي.

ايئن جيئن اڏام، پڪين سنڌي اپ ۾،
سوچون صبح شام، تو ڏي پر سامهين ٿيون.

سرتا! تو مون ساڻ، جيڪي روح رچنديون ڪيون،
آئون پنهنجو پاڻ، تن تان واريو واريان.

ساعت ساعت ساريان، وارثا! سا وهر ۾،
گهايل سان گڏ گهاريءَ، دلير جيڪو دم،
تنهن تان سڀ جنم، گهوري ملهه چڪائين.

جيئن ڪي اڏارون، مٽاپن جون اپ ۾،
 تيئن هيءَ لهارون، منهنجو جيءَ جهڙي ويون.

مون آ پنهنجي زندگي، تنهنجي نانءَ ڪئي،
 اوشلا پنهنجو چئي، مون کي مخاطب ٿين.

الا مان ڪڏهن، اهڙي گهڙي پي اچي،
 پنهنجو چئي ڪڏهن، مون کي سڏين پاڇه سين.

✓ اهڙو گهڙو ڏوھ آ، ڀلا ڪيو مون؟
 خوابن ۾ پي تون، ڪڏهن ڪڏهن ٿو اچين!

چوڏهينءَ جي چانداڻ ۾، لڳي مير ڏکڻ،
 تنهن وڙيتي ويل ۾، اچين شال اڳڻ،
 سڄي رات سڄڻا چانڊوڪيءَ ۾ وهنججي.

ساعت پانچن سال، سال ته صدين وانگيان،
 موٽي تون مون ڏي اچين، شال پلاڪي پال،
 جيڏا مون سين جالا جوڀن ٿو جاڙون ڪري.

ڪڏي چپ جهرا ڏئي، چمڙائي ڪو جهڻ،
 چوٿينءَ جو چنڊ تيئن، توريءَ اڳڻ آيو.

ڏيما لهر واءِ جا، ۾ هي ملڪي هوندا
 مهڙي ويلي هوندا، تون به هجين ها سامهون.

سڃڻا ساريو ٿي جيٿان، هونء تان جيئن جڻ،
مان ورائي پٺ، ميان تون موٽي اچين.

تنهنجيءَ لپڻ نهار، گهرو ڳهايا ڪمٽرا،
واڪا ويرو تار، تن جا گولجن ٿا پها.

چوليون چوليون ٿو ڇلان، جڏهن ياد اچين،
ڪنارا ڪهين، رهندين تون مون کان پري؟

رڻسي جنهن دم آنء، وڃڻ لڳندو آهيان،
چاهيندو آهانء، سڏين ۽ موٽي اچان.

ڇا ٿا پڇو دوستو برهم جون باتيون،
راتين جون راتيون، اسان ويهي ڏينهن ڪيو

اڪين منجهان اوتيو، تو جو مڏا ڇڪو،
ڪڏهن ڪو نه ڇڪيو، اسان اهڙو ڏالعو.

چين سان جي ڇڪ، توکي مون پاتا هيا،
اڃان تائين ڇڪ، اڪريل هوندا تو مٿان.

بت بت ٻري بات ۾، جيئن ڪو ناندالو،
لڻ تنهنجو مالو، موهي ٿو منهنجا پرين!

ساروئين مان ٿي اچي، تنهنجي سامهه سڳند،
موڪيءَ وارو مند، تنهنجون ساروئي سپرين!

موڪيءَ وارا مَٽ، اکين منجهان اوتيمو!
سجڻ! ڏيئي سَٽ، چڪي چاتي لائيمو!

گوري! گهري نند ۾، توکي ڏسڻ لاءِ،
چنم ليٽاڪا پاء، مَنهن مٿان منگهه مان!

مون کان پوءِ جڏهن، ايندا ساوڻ ڏينھڙا،
لاڙي لڙڪ تڏهن، مون کي ساريندين گهڻو.

وايون

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره ميراني

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488

گنوارِیون گوتائون،

مُون سان منهنجي پَنڌ ۾.

اونداهيءَ ۾ مشعلون، ٻاري آندائون،

مُون سان منهنجي پَنڌ ۾.

چمڪن ٿيون چانڊاڻ ۾، چارئي ڏسائون،

مُون سان منهنجي پَنڌ ۾.

ڪلهو ڪلهي سان ڏٺي، وکون ڪنيائون،

مُون سان منهنجي پَنڌ ۾.

اڳيان اڳيان ٿيون هلن، آسي آڻائون،

مُون سان منهنجي پَنڌ ۾.

ساڳيا سڀنا، ساڳي ساڀيا
ساڳيا پنهنجا پنڌ - پاتارن کان ڀولارن ڏي.

ساڳي مومل ۽ پڻ ساڳيا
ڪاڪ ڪڪوريا ڪنڌ
ساڳيا پنهنجا پنڌ - پاتارن کان ڀولارن ڏي.

گوهن تي بهرام بهاريو
ڦوڳ ڦرايا ڦنڌ
ساڳيا پنهنجا پنڌ - پاتارن کان ڀولارن ڏي.

موهيو مڪتيءَ متوارن کي
موڪي! ٽنهنجي منڌ
ساڳيا پنهنجا پنڌ - پاتارن کان ڀولارن ڏي.

سائڻ! وڃي وينا ٺاهن
سائڻا منهنجا سنڌ
ساڳيا پنهنجا پنڌ - پاتارن کان ڀولارن ڏي.

سيج سولھاري سنڌو آ ٻيا
هيح - مورا هنڌ
ساڳيا پنهنجا پنڌ - پاتارن کان ڀولارن ڏي.

ڇمٽون ڇمٽون پير

ٻوڏ ۾ آئون ڀٽ ۾.

پويان پاڇا مڇ جا، پوياريءَ جي وير،

ٻوڏ ۾ آئون ڀٽ ۾.

ڄاڻان تون مون سان ڪٿي، هڻو نامي ڪير،

ٻوڏ ۾ آئون ڀٽ ۾.

وڳن ۾ وڇڙيو پوي، توڙي پيرن - ڪير،

ٻوڏ ۾ آئون ڀٽ ۾.

اوشلا ڄاڻين ٿون،

ديوارن جون ڳالهيون.

آءُ! ته توسان اوريان، جيڪي مون سمجهيون،

ديوارن جون ڳالهيون.

پنهنجي مستقبل سنديون، آهن اڳي - ڪٿيون،

ديوارن جون ڳالهيون.

لڪيل پنهنجي خون سان، هيءَ ريتيون رڳيون،

ديوارن جون ڳالهيون.

پنهنجي ماضي، حال ۽، پڻ آئيندي جون،

ديوارن جون ڳالهيون.

ڏسوا متان پاڻ کي، ڏيئڻ ميارون،

ديوارن جون ڳالهيون.

نئين نسل جون اهي، آهن آڻائون،

ديوارن جون ڳالهيون.

هانءَ مَر ماري ڪوئا

اينديون اينديون ووءِ!

چاندوڪيءَ جون راتيون.

متان جهوري جيئڙو

جنگن جي ڪا جوءِ

اينديون اينديون ووءِ!

چاندوڪيءَ جون راتيون.

ڇنتا ڪڍي ڇت مان

ڇوڙيلن کي ڇوئا!

اينديون اينديون ووءِ!

چاندوڪيءَ جون راتيون.

لاک رتسي لالان ۾

لهڪي پوندي لوءِ

اينديون اينديون ووءِ!

چاندوڪيءَ جون راتيون.

ايندا مرڪن ڏينھڙا

لهندا سور سپوءِ

اينديون اينديون ووءِ!

چاندوڪيءَ جون راتيون.

ماروا مٽي ماڳ جي

لاک ملائي لوءِ!

اينديون اينديون ووءِ!

چاندوڪيءَ جون راتيون.

آسي! اولداهيون ڏسي

ڪو به نه چرڪي پوءِ

اينديون اينديون ووءِ!

چاندوڪيءَ جون راتيون.

آرڻ جا آثار،

گنجي ٽڪر جي مٿان.

سرويچن جي سائيو! ڪيڏي آه قطار!

گنجي ٽڪر جي مٿان.

رڻا ريڳازا ڏسو! چوٽڪن تي چوڌار،

گنجي ٽڪر جي مٿان.

الا اوڳا چڻ لڳا، مسجد جا مینارا

گنجي ٽڪر جي مٿان.

ڪلهن مٿي ڪنڌڙا، ماڻهن لاءِ ميار،

گنجي ٽڪر جي مٿان.

آسي! اورڻ کان وڌا، اڄڪلهه جا آزار،

گنجي ٽڪر جي مٿان.

جيڏا اتي جياح
ماڻهن منهن تي ماح

ماڇوڙي جي ٿي لڳي.

مڱڻو موٽي آيو
ڳولي ڳولي ڏياڇ
ماڻهن منهن تي ماح

ماڇوڙي جي ٿي لڳي.

ناحق نيرن ڪوٽ تي
لنگو ٽچي ناڇ
ماڻهن منهن تي ماح

ماڇوڙي جي ٿي لڳي.

لٽل ساري لوه جا
آهن ڪنڌ ڪماڇ
ماڻهن منهن تي ماح

ماڇوڙي جي ٿي لڳي.

ساڳيا مانگر ملڪ ۾
ساڳيا ڪن ڪلاڇ
ماڻهن منهن تي ماح

ماڇوڙي جي ٿي لڳي.

ٻولي ٻاهر ٿو هلي
مٿي پاڙي ۽ پاڇ
ماڻهن منهن تي ماح

ماڇوڙي جي ٿي لڳي.

آسي سل موٽي اچي
مٿي تر ٿياڇ
ماڻهن منهن تي ماح

ماڇوڙي جي ٿي لڳي.

ڌرتيءَ هيءُ ٺهينجا ڏئي، جهڙا ننڍا ٻارا!
بيٺو سوچي ڪير ٿو.

ڪٿيو گهمڻ پاڻ سان، ماڻهو سڀ ميارا!
بيٺو سوچي ڪير ٿو.

ويجها هوندي ڪيترا، هڪٻئي کان سڀ ڌارا!
بيٺو سوچي ڪير ٿو.

ايڪهين صديءَ ۾ اڃان، ساڳيا تن جا پارا!
بيٺو سوچي ڪير ٿو.

هيءَ ڪنهن نيرن ڪوٽ ۾، ايڏا وڏا ڌارا؟
بيٺو سوچي ڪير ٿو.

آخر لاهيندا ڪڏهن، پنهنجي مٿان ٻارا؟
بيٺو سوچي ڪير ٿو.

اوشلا اڀرن آيتي، اجرا ڪي آثار.
بيٺو سوچي ڪير ٿو.

واهو ٿهندو ڪير؟ ٻڌايو!
ڏاهر ٿهندو ڪير؟

ڪيئي بن قاسم ڪاهي پيا، هن ڌرتيءَ تي هير
ڏاهر ٿهندو ڪير؟

توڙي تن جي ٻولي ۾ آ، ساڳيا آهن پير
ڏاهر ٿهندو ڪير؟

سڀني منجهه صدين جا سانڍيل، ڪير چڪائي وڃي
ڏاهر ٿهندو ڪير؟

ڌرمي ڏور دلين تان لاهي، ماڻهوءَ من جي هير
ڏاهر ٿهندو ڪير؟

سنڌ نه سنڀري اڳ ۾ اهڙو، جهڙو آڇ اندر!
ڏاهر ٿهندو ڪير؟

ڪو به نه دل لاهي
اُڀرڻو آهي

سورج ڳاڙهي ويس ۾.

انڌياري آنياء جا
ڊوھه سڀئي ڊاهي
اُڀرڻو آهي

سورج ڳاڙهي ويس ۾.

موتي پنهنجي ماڳ تي
اڀندا ڏن ڪاهي
اُڀرڻو آهي

سورج ڳاڙهي ويس ۾.

متان ڪو مايوس ٿي
لاڳاپا لاهي
اُڀرڻو آهي

سورج ڳاڙهي ويس ۾.

اجمارن کي آدمي
گھڙو ٿو چاهي
اُڀرڻو آهي

سورج ڳاڙهي ويس ۾.

آس وٺڻ کسي آسرو
آجايو ناهي
اُڀرڻو آهي

سورج ڳاڙهي ويس ۾.

ڪو به نه دل لاهي.

ڪنهن کي ياد ڪيو ٿي؟ جو هي ڳاڙها ٿي ويهه ڳڙا
ڪجهه ته اسان کي سڻا

جو ڳيائي ڇو! ڪهڙو جو ڳي ڏي ويهه عشق آجهل؟
ڪجهه ته اسان کي سڻا

ڇوري تنهنجي ڇاتيءَ ۾ آ ڪنهن جي لوج لڪل؟
ڪجهه ته اسان کي سڻا

اڪڙين ۾ تو سانڍيا آهن اوسڙا آڄ ڪل؟
ڪجهه ته اسان کي سڻا

آخر ڪنهن جي ان ٿن تنهنجي هينڙي ۾ ٿي حل؟
ڪجهه ته اسان کي سڻا

شايد ساري رات رني آن، جو آ هنڌ پئل؟
ڪجهه ته اسان کي سڻا

ڪمر ڇرائي ويو آ تنهنجا پارس جهڙا پل؟
ڪجهه ته اسان کي سڻا

تنهنجون ڳولائون-

آمن آءِ جڳاد کان.

تنهنجي آءِر پاءِ لاءِ، ڪلمل هي ٻانهون،
آمن آءِ جڳاد کان.

تو کان پوءِ اوڀر ۾ رڻ ۾ چڻ راتيون،
آمن آءِ جڳاد کان.

سارنڊي ٿي ٿي ويون، ٿر ٻر ٿڌ ڪارون،
آمن آءِ جڳاد کان.

سائڻا منهنجي هٿ ۾، تنهنجون رڪالون،
آمن آءِ جڳاد کان.

ڏيئا ڪير وِڻاءُ!

اچڻو آهي منڏرو.

ڳئون چوڙي ڳنڍيل، وائن منجهه وڃاءُ!

اچڻو آهي منڏرو.

سودل سنڌي سوکڙي، لوڪان لڙڪ لڪاءُ!

اچڻو آهي منڏرو.

ستين سُور پرائيا، ويهي رات وهاءُ!

اچڻو آهي منڏرو.

اوسمڙن جا عيوضا، سِڪهو ئي ملنديا!

اچڻو آهي منڏرو.

ڏيئا ڪير وِڻاءُ!

رائڻا! تو کان پوءِ
قيامت آهي ڪاڪ تي.

جاڳي جاڳي راتميون، رينو ويئي روه،
قيامت آهي ڪاڪ تي.

منهن ۾ مٽي ٻائڻو، ڏڌر ۾ ڏڌو،
قيامت آهي ڪاڪ تي.

آءُ! آڪهيءَ جي آڳرين، الله ڪارڻ اوه!
قيامت آهي ڪاڪ تي.

ٽنهنجا ڳڻ ۾ ڳالهيون، ساريو ويئي چوه،
”قيامت آهي ڪاڪ تي،
رائڻا! تو کان پوءِ.“

ايندا وو ايندا، وڏي سر وصال جون.
وايون ڳائيندا،
ايندا وو ايندا.

پانهن ورائي باجهه سين، چاٽيءَ لائيندا،
ايندا وو ايندا.

وڃن وڙهيءَ سان ڪمل، پنهنجا پاڙيندا،
ايندا وو ايندا.

ڏولائي جا ڏينھڙا، گهي ٿي ويندا،
ايندا وو ايندا.

اوجاڳن جا ميوضا، ڏکيءَ کي ڏيندا،
ايندا وو ايندا.

وڏي سر وصال جون، وايون ڳائيندا،
ايندا وو ايندا.

پنھلا تنھنجو ووا
 ڳوليندي پيمرو، مون کي سڃ لھي ويو
 هاءِ حياتيءَ کان وڌو، تنھنجو اوسڻڙو
 پرتمائيءَ جي پنڌ تي، حيرت ۾ هاڙھو
 پار پتو ڪنھن کان پڇان، پنھلا مان تنھنجو؟
 ڏونگرا ڪائي ٻاجھ ڪرا پيلي ڏي ڏس ڪو
 ٻانھن منجھ ڀروچ جي، سام ڏيان سو ڪو.
 مون کي سڃ لھي ويو، ڳوليندي پيمرو
 پنھلا تنھنجو ووا

جيڏيون! منهنجو جَتَ.

جيئن زهر ڪري ويا.

ننڍ لھوڙي ٺٻي، مون سوڙهيءَ جي مَتَ.

سٽي ساڻ ڪٿي ويا، سرتيون! منهنجو سَتَ.

ڏونگر! منهنجي پيار جي، ٻيلي! رڪجان پَتَ.

هارير ڪارڻ هوت جي، راھن مٿي رَتَ.

جيئن زهر ڪري ويا، جيڏيون! منهنجو جَتَ.

مان جو ويڻو آهيان، مون کي ڳوليندين،
مون کان پوءِ تون مٽي!

ڇتا چوڙي ڇمڪري ڏاڍو روئيندين،
مون کان پوءِ تون مٽي!

منهنجون سارون سانوري! ڪنهن سان اوريندين؟
مون کان پوءِ تون مٽي!

پنهنجيءَ پر ۾ پاڻ کي، ڏوهي ڳوليندين،
مون کان پوءِ تون مٽي!

ڇرڪي آڏيءَ رات جو، در کي ڳوليندين،
مون کان پوءِ تون مٽي!

لڙڪن ۾ هي وائيون، منهنجون توريندين،
مون کان پوءِ تون مٽي!

مان جو ويڻو آهيان، مون کي ڳوليندين،
مون کان پوءِ تون مٽي!

•
در تي گر ڪو ٿيندو، ايندين موٽي ٿون.

ساجن! تنهنجي آس نه دل تان لائي مون
اهڙو ڏينهن به ايندو، ايندين موٽي ٿون.

نيت ته سڀنا ساييائون ماڻهندا ۽
ذيه مبارڪ ڏيندو، ايندين موٽي ٿون.

مشق ڪندو انصاف آسان جو ۽ تو کي
منهنجو گس ڏسيندو، ايندين موٽي ٿون.

در تي گر ڪو ٿيندو، ايندين موٽي ٿون.
•

ٻُڌو آهي مُون،

سا هيڙين ۾ ٿون،

منهنجون ڳالهيون ٿي ڪرين!

ڏندن جي هيٺان ڏٺي، پوئيءَ جون ڪنڊون،

منهنجون ڳالهيون ٿي ڪرين!

پنهجي منهن سان چو ڪي! هاها! چو ٿون! هون!

منهنجون ڳالهيون ٿي ڪرين!

پوئي پنهنجي پيار جون، سڀن مالهاڻون،

منهنجون ڳالهيون ٿي ڪرين!

آ! ته آمهون سامهون، ويهي ڪي اوريون،

منهنجون ڳالهيون ٿي ڪرين!

سا هيڙين ۾ ٿون

ٻُڌو آهي مُون.

سوچي مَرڪان ٿو
 آئون ٽنهنجو همعصر!
 ٽنهنجي پيرن جي مَتان
 هيءُ منهنجو پيرو
 سوچي مَرڪان ٿو
 آئون ٽنهنجو همعصر!
 ساڳيءَ ڪوٽا ڪاڪ جو
 آئون جو ڳمڻوڙو
 سوچي مَرڪان ٿو
 آئون ٽنهنجو همعصر!
 هيءُ جو تنهنجي هٿ ۾
 ڪنهن کي ڏيندين سو؟
 سوچي مَرڪان ٿو
 آئون ٽنهنجو همعصر!
 کولي پنهنجي گودڙي
 مون کي پڻ ڏي ڪو
 سوچي مَرڪان ٿو
 آئون ٽنهنجو همعصر!
 در در تي ڪستو کڻي
 اسي ڪونهي ويو
 سوچي مَرڪان ٿو
 آئون ٽنهنجو همعصر!

ڪيڏي اوندءِ ٻات؟
ڪاٺي ڏيئي لات
ٻاريو ڪنهن آدرش جي-

وارو ڪريو واهرو!
اوجھڙ منجه آوات
ڪاٺي ڏيئي لات
ٻاريو ڪنهن آدرش جي-

اوتر ۾ اٽڪي پيا
ڪهڙ سمورا گهاٽ
ڪاٺي ڏيئي لات
ٻاريو ڪنهن آدرش جي-

آزاديءَ کي اڀريو!
ارڏا اوچا گات
ڪاٺي ڏيئي لات

ٻاريو ڪنهن آدرش جي-
آءُ ته گڏجي ڳوليون
هوءَ وڃايل وات
ڪاٺي ڏيئي لات

ٻاريو ڪنهن آدرش جي-

نظام

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره ميراني

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488

شاعريٰ او شاعريٰ
زندگي تو کي ڦهري
موت ۾ تو کان امرتا ٿو گهران
او سگهيا تو کان امرتا ٿو گهران-

پنهنجو پهريون پيار تو کي ٿو ڏيان
وٽ! سڀئي وهنوار توکي ٿو ڏيان
بس رگو منهنجي مٿي
پل آ پل لاءِ شل ٿيئن تون مهربان
او سگهيا تو کان امرتا ٿو گهران-

بندگيءَ جي هر گهڙي تو کي ڏيان
مان مڙئي سجدا ٿو تو کي آريان
ذات جي ديويا رگي
ڏانوَ جا ڪي ڏاڻ تو کان ٿو پٺيان
او سگهيا تو کان امرتا ٿو گهران-

چنوا پلا مون کي اهو ڏئي ٿي سگهين؟
منهنجي لاءِ تون اهو ٿي ٿي سگهين؟
موت کي جيڪو ڏئي
مان سدا جي زندگي مائي ولان
اوسگهيا تو کان امرتا ٿو گهران-

شاعريٰ او شاعريٰ
زندگي تو کي ڦهري
موت ۾ تو کان امرتا ٿو گهران
او سگهيا تو کان امرتا ٿو گهران.

سُرخ گلابي سڀن جا ڪي
گلدستا مون آندا آهن
ليڪن تنهنجي گهر جا سارا
چالو بند دروازا آهن؟

ايڏو سادو ڇو ٿو بڻجين؟
سرتا ڀڳجهه ڄاڻين ٿو تون
منهنجي سڀن جي گهرڙي ڪي
هينئن پلا ڇو ڏاهين ٿو تون؟

هن گهرڙي جي هر ڪنڊ پاسي
تنهنجون ئي تصويرون آهن
جنهن جي هر ديوار تي تنهنجون
اُڀران ڪي يادون آهن.

تنهنجون يادون منهنجو ڇمڻ
منهنجي ڪاٺيڻات اها آ
تنهنجون سارون تنهنجا سڀا
منهنجي ڇيٽ ۾ مات اها آ.

منهنجي سڀن جا او سائين
مون وٽ منهنجا خواب رهن ڏي
ڪجهه به ته مون وٽ ناهي باقي
ها بس ٿورا خواب رهن ڏي.

پنهنجي گهر جي رستي ۾ تو
 ڇو هي ٿوهر پوکيا آهن؟
 توڏي ايندي منهنجا سڀنا
 رت ۾ ڳاڙها ٿي ويا آهن.

•

اسان کي جيئن جو طريقو اچي
اسان کي مرڻ جو سليقو اچي
اوهان پنهنجا مقتل سڄائي رکو
وڏي ولولي سان وري ڪو اچي.

اسان رسم منصور جا پاسبان
اسان ئي ٻلاول جا مسلڪ ڏئي
اسان موت جي پُنج کان مٿي
پلي سو دفعا آزمايو ڪشي.

اسان جي تو تاريخ نامي پڙهي
اهو بزدليءَ جو تون مھڻو نه ڏي
اها ڳالهه شايد وساري ڇڏيه
اسان وٽ پراڻو پلڻ ڪو نه ٿي.

اسان جو به وارو ته ايندو ڪڏهن
هينئر جو وڻه سو ڪري وٽ پلي
اوهان سان ليڪن کي چڪتو ڪبو
اڄهو ڄاڻ آئي اها پي گهڙي
اڄهو ڄاڻ آئي اها پي گهڙي.

•

موتين جي مالھائن بدران
تائين جي مالھا ٿو آچين!

مون ۾ سڌائين تنهنجي گهر جي
رستي ۾ گل پوکيا آهن
ليڪن منهنجي جهوليءَ ۾ تو
جو هيءَ تالڻا اوتيا آهن؟

هن احسان فراموشيءَ جو
ڪيڏو ملهه مهانگو آهي
اوڳا! ان جو شايد تو کي
ڪو احساس ڏرو ٿي ناهي.

ڪنهن جي گهر کي باهه لڳا پوءِ
تو کي ايڏو هوش به ناهي
تنهنجو گهر ڪو دور ۾ ناهي
منهنجي گهر جي ڀرسان آهي.

منهنجي سڙيل گهر جون چنگون
جيڪر تنهنجي گهر پهچائن
لفرت جون هيءَ تيز هوائون
تنهنجي تحفي کي موٽائين-

ڇا ٿو سمجهين تنهن کان پوءِ تون
 پنهنجو گهر ٻڃائي سگهندين؟
 هيڏا شعلا هيڏا دونهان!
 پنهنجو پاڻ ڇڏائي سگهندين؟

مورڪا ملهارن جي عيوض
 ڇو ٿو ڪيڏارن کي ڳائين؟
 موتين جي مالهاڻن بدران
 تانن جي مالها ٿو آڃين!

جهڙو آهيان، تهڙو آهيان
اهڙو ناهيان، تون چاهين ٿو
تهڙو ناهيان
تهڙو ناهيان-

جهڙو تون سوچين ٿو تهڙو
مان پي سوچيان، تون چاهين ٿو-

تو جهڙو ئي طوق رکجي، ۾
مان پڻ پايان، تون چاهين ٿو-

تنهنجي هن مڪروم مھاندي
کي ساراھيان، تون چاهين ٿو-

تنهنجي مک جي ساڳي ڪارنھن
آئون لائيان، تون چاهين ٿو-

تنهنجي سولي جھولي، ھيوض
ریت مٽايان، تون چاهين ٿو-

آدرشن تي ليڪا پائي
تو کي چاهيان، تون چاهين ٿو-

آلا ٿڙان تنهن جاءِ مٿان جت
پيو آهيان، تون چاهين ٿو-

جهڙو تون آهين، تهڙو ئي
مان ٿو ڀانيان، تون چاهين ٿو-

ليڪن آئون اهڙو ناهيان،
ناهيان ناهيان، تون چاهين ٿو
تهڙو ناهيان
تهڙو ناهيان
تهڙو ناهيان-

فيض جي نالي

نظم

ڪنهن وئڻيا جي ڪوئي تي
 ڪا رات گذاري سگهجي ٿي
 اي دوست! مگر هي عمر سڄي
 ڇو ڪوئي ڪي آ تواري؟
 بد بخت پنجاهي ڪي ڇڄي؟
 يا اڙدوءَ ڪي خوش بخت جوان؟
 پر مان ته چوان ٿو اي يارو!
 خود فيض سراسر هو نادان!---

سڀنا ڪنهن جي وٽس ۾ ناهن

پنهنجي گهر جا سڀ دروازا
منهنجي لاءِ تو بند ڪيا آهن
ليڪن مون کي معاف ڪجانءِ
سڀنا لوفر ٿي پيا آهن.

منهنجا هيءَ آواره سڀنا
مون کي ننڊ سمهاري ڪٽ تي
اڪثر تون وٽ آهن پهتا
تنهنجي گهر جا ڪوٽ لٽاڙي.

منهنجا آواره ۽ لوفر
سڀنا تنهنجا مجرم آهن
جوڳي سمڪت لائق آهن
ليڪن منهنجي وٽس ۾ ناهن.

ها تون جيڪر چاهين سائين
تعزيرن جا ٺيڪر جڪڙي
پل ته تماس مٿي چاڙهي ڇڏ
منهنجن ڏوهاري سڀن کي.

ليڪن هيءَ جي سڀنا آهن
ڏاڍا ڪسي زور آور آهن
تنهنجي منهنجي وٽس ۾ ناهن
سڀنا ڪنهن جي وٽس ۾ ناهن.

پن منتن جي خاموشي

منهنجي سنگت پاران شايد
ساڳي ريت نپائي ويندي
مٺي کان پوءِ پن منتن جي
مون لاءِ پي خاموشي ٿيندي

مون ته سدائين سانت جي قيدي
لفظن کي آزاد ڪيو آ
ان جي موت اها ته نه هوندي
يارن کان هو ملندي جيڪا

منهنجي مٺي کان پوءِ مون کي
ارپي جا چڙ ياري هوندي
پن منتن جي سا خاموشي
مون لاءِ ڪيڏي ياري هوندي

ڪاش اهي ان پن منتن لاءِ
ماڻ جي منهن تي مڪڙ هڻن ٿا
۽ ڪو سانت جو ويڙي لڳو
ڪنهن اوچي سُر ۾ ڇهڙن ٿا

سڏ ڪو يا ڪو ٽهڪ ڏين ٿا
پر نه ايئن هو جهڪ ڏين ٿا
ڪن ادرشي آوازن جي
ڪاٺي مٺڙي مهڪ ڏين ٿا

ليڪن شايد سنگت پاران
 ساڳي ريت نڀائي ويندي
 مٿي کان پوءِ ٻن منٽن جي
 مون لاءِ پي خاموشي ٿيندي

رائِ! آءُ آيازا وسالِا
ڪوٽا ڪاڪ ڪنڌي جا ڏيٿا

تو کان پوءِ هاڻ اسان وٽ
اڄڪلهه جي شاعيري ڇاهي
بمِثل سينواريل پائيءَ ۾
ڏيڏر جي چنن ٿان ٿان آهي

جان بنا اڄڪلهه جو شاعر
ايئن چٻاڙي ٿو لفظن کي
ڏندن ۾ ڏانڊين کان وانجهيل
جئن ڪو پوڙهو نان چٻاڙي

ليڪن ٻوليءَ جي مومل کي
نيٺ ته رالِا ملڻو آهين
سندوڙ جي سامهه جا سوڍا
آخر موٽي اچڻو آهين

۾ ڪوٽا جي ڪاڪ ڪنڌيءَ تي
ڏيٿا ذات سندا هڪڙي ڏينهن
پرڻا آهن، وسڻا آهن
مومل جي ماڙيءَ تي ڪي مينهن

ٻوليءَ جي ماڙيءَ تان مومل
تنهنجي لاءِ پائي ٿي ليٽا
رائِ! آءُ آيازا وسالِا
ڪوٽا ڪاڪ ڪنڌيءَ جا ڏيٿا

(اباز جي هندستان وڃڻ واري خبر پڏڻ کان پوءِ جا احساس - آهي)

پوياڙيءَ جا پاڇا ناهيون
ڏيک ڏئي ڪم ٿي وينداسون
هاڙهي جي سورج جيان اڀري
پگهرائي پڪڙي وينداسون

سنڌڙيءَ جو اولاد اسان سڀ
ڪارونجهر جا پائر آهيون
ڪنڌ ڪپاڻن ريت اسان جي
ڪنڌ جهڪائڻ سڪيا ناهيون

مڪليءَ جي تو مام نہ ڄاڻي
تنهنجي سوچ سڀي ڪاڏي آ
ٿو شاهد آهي، تو جان
منهن ۾ ڌوڙ گهڻن پاتي آ

تو ته سڃاڻپ جي ڳولا ۾
پنهنجي منهن تي ڌوڙ ملي آ
سنڌوءَ جي سونهن ۾ سوييا جا
منڪرا تنهنجي مٿ مٽي آ

پنهنجون پاڙون هن ڌرتيءَ جي
پاتالن ۾ پهتل آهن
ڇاڇ ته ڪنهن جا پير لڏن ٿا
هوش ته تنهنجا منڊل آهن

تون ڪئن مات اسان کي ڏيندين
تنهنجي وس جي ڳالهه نه آهي
هيءَ ته پٽائيءَ جو ورثو آهي
ڀڳڙن جو ڪو ٿالهه نه آهي

پٽ ڏئيءَ جي پٽونءَ جا وارث
سالن کان پوءِ ڄاڳيا آهن
ڪين ڦهي سگهندين او ڦورو!
تنهنجي پويان ڀاڳيا آهن-

آئون ڪوئي سڀڻو آهيان
 ۾ تون منهنجي ساڻيا
 صدين کان او آزاديءَ مون
 تنهنجا رستا جاچيا-

تو کان وڃڻي سائن! ڪيڏا
 جنم لنگهي ويا آهن
 ليڪن هر جڳ ۾ مون تنهنجا
 پنڌ پهايا آهن-

جنم جنم جي ڦيري ۾ تون
 آخر ملڻي آهين
 منهنجي گهر جي آڳاٽي ۾ تون
 آخر اچڻي آهين-

منهنجي آڻائن جا ڏيئا
 تيسين روشن رهندا
 سائن! جيسين منهنجي گهر ۾
 تنهنجا پيرا لهندا-

آزاد نظم

هوڏن!

او موڏن! ٿورو آهستي
 هن مسجد جي ڀرپاسي ۾
 ڪنهن پورميت جا ڪي پيت بکيا
 مَس هاڻي آهن ٻار مَٽا.
 او موڏن! ٿورو آهستي
 ڏس ٻار مٿان ڪو پئي جاڳي
 ۽ پنهنجي لريل چلهه ڏسي
 ڪنهن جيگل جو پئي جيءُ جهري.
 او موڏن! ٿورو آهستي
 ڏس دور ڪٿي ڪنهن مل منجهان
 آواز اچي پيو ٿو گهند جو
 ۽ دونهن پري کان چمئيءَ جو
 پيو مون کي پنهنجي طرف ڇڪي.
 او موڏن! ٿورو آهستي
 هي گهند مقدس آ مون لاءِ
 جو منهنجي بک مٽائي ٿو
 ۽ پنهنجي چلهه جي ٻارڻ لاءِ
 مان چشڪ وٺان ٿو چمئيءَ کان
 تون پاليل من وسلا جو
 هي ڳالهه ڪٿي ٿو تون سمجهين
 آندڻ جي هن شور و غل ۾
 آوازِ اذان آ بي معنيٰ -

فطرت ۵۵نوع

منهنجي سائڻ!

تون چوڻ ٿي،

تنهنجي وارن جي وراڪڻ

تنهنجي نيشن تي لکان

منهنجي سائڻ!

تون چوڻ ٿي،

حسن فطرت تي لکان

هاڻ سائڻ!

مان به چاهيان ٿو ته تنهنجي

گيسوئن جي راترين بابت لکان

تنهنجي نيشن جي حسين

ڏينهن متعلق ڪجهه لکان

هاڻ سائڻ!

مان به چاهيان ٿو ته

پنهنجي شاعريءَ ۾

حسن فطرت کي سمايان

هيءَ مينهونگي جي موسرا

هيءَ گلن تي

سانوئيءَ جي مند جا پهريان ڦڙا

مينهن ۾ وهتل سرلنهن جون

چهچ سايون ٽاريون

۾ منجهن هي چمڪڻا

چڻ وڃائن جهانجهه ٿا

چڻ ته مَڃو رقص آهن!

هي وسڻ جي ويس ۾
 جوين ڀريو سانوڻ!
 ڪنهن ڪنواريءَ جي سندر
 مڪڙي جيٺان
 هيءَ وراڪا وڃ جا!
 ڄڻ ته ڪي سڀا ورهائن ٿا پيا!
 ڄڻ ته روشن آئندو ساري
 ڏين ٿا تهڪڙا!
 منهنجي سانئڻ!
 مان مڃان ٿو
 هي سڀئي
 حسن فطرت جا نظارا
 ڄڻ ته موڪليءَ جان ڀريل پيالا
 ورهائن ٿا پيا
 پر خبر ٿئي
 منهنجي سانئڻ!
 هيءَ حسن ڪائنات
 هيءَ فطرت جا نظارا
 منهنجي لاءِ ممنوع آهن!
 تنهنجي ڌرتيءَ جا اهي
 رنگين نظارا
 مون لاءِ به معنيٰ سمورا،
 ڇو ته مون کي سڌا
 جنهن کي تون
 حسن فطرت ٿي سڏين
 سو سڀئي
 ڪنهن

ضيل سڃتائي جي لاءِ
جنت نما عشرت ڪڍو ٿي ٿو سگهي پر
منهنجي لاءِ ڪا منجهس ناهي ڪشش.
آئون

جيڪو

سال جون سيئي مندون

پاڻ سان گڏ

پنهنجي ٻارن جا پڪيا چهرا کنيو

پنهنجي ناڪرده گناهن جي سزا

پوڳيان پيو!

آئون

جيڪو

ٿوئين جي ٽيڪ تي بيٺل

پنهنجي گهر جي ڇت هيٺان

ڪن ڪلاهن جهڙي جسمن کي

ڇڏي نڪتو آهيان

بيت جو دوزخ ڀرڻ

منهنجي سائنس!

تون چوين ٿي،

وڏ ڦڙي جي سال تي جهونگاربان!

منهنجي سائنس!

مون تي تون ايڏي چٽر

ڇوڻي ڪرين؟

منهنجي سائنس!

مون کي تون ڇوڻي چوين،

تنهنجي وارن جي وراڪن

تنهنجي نيشن تي لکان
 حسن فطرت تي لکان
 منهنجي سائنس!
 حسن فطرت جا نظارا
 منهنجي لاءِ ممنوع آهن -

آئون پنهنجا نين چمان ٿو

نئين چاول بالڪ جا آئون

هٿ چهان ٿو

نين چمان ٿو-

چو ته سيائي، مون کان پوءِ

منهنجي اڃ جا

سپنا ۽ آدرش سمورا

گاڙهي موسم ۾ جنهن ويلي

گاڙها گل جهليندا تڏهن

هن ئي نين سان مان پنهنجن

سپن جون ساڻيون ڏسندس-

هن ئي هٿن سان مان پنهنجن

آدرشن جون مڪڙيون چوندي

جهول ڀريندس-

۽ پوءِ دور مٿي انبر تان

هيٺ سموري ڌرتيءَ تي مان

پنهنجي گاڙهي جهول ڇڏيندس-

جهولي جنهن ۾

تنهنجي منهنجي

سپن جون ساڻيون هونديون-

ڌرتيءَ جون آڻيون هونديون-

هائو!

آئون پنهنجي آڻيندي جا

پير چهان ٿو-

نئين چاول بالڪ جا نه، پر

آئون پنهنجا هٿ چهان ٿو

آئون پنهنجا نين چمان ٿو-

باغي خواب

”تنهنجا خواب ڏوهاري آهن
 ها! تنهنجا هي سڀ سڀنا دهشتگرد ۽ باغي
 تخريبي آهن-
 ڏوهن جي تاريخ ۾ سڀ کان وڏي تنهنجا
 خواب ڏوهاري آهن-
 ٽين دنيا ۾ رهندي، چوٿين دنيا جا تو
 ماڻهن جي نيشن ۾ خواب پريا آهن ڇو؟
 تون باغي، منڪر، ڪافر ۽ ڏوهي آهين
 تو خوابن کي آه بغاوت تي اُتساهيو
 توتي فردِ جرم سان گڏ ڪي فتوائون پڻ
 عائد ٿيون آهن-
 توتي تنهنجا سڀنا، تنهنجون آڻائون پڻ
 شاهد ٿيون آهن-
 تبديليءَ جي ڳالهه ڪرڻ وارا هي تنهنجا
 سڀنا ڪافر آهن-
 تنهنجي مستقبل جي آدرشن جا هيءَ
 آئينا ڪافر آهن-
 تنهنجا خواب ڏوهاري آهن
 تنهنجا خواب ڏوهاري آهن
 تنهنجا خواب ڏوهاري آهن -“

آزادي

هوءِ جا
 آڌيءَ ويلى تنهنجي
 در تي اچي آهي-
 هن جي
 پيرن جي هو پائل
 چمر چمر وڃي آهي-
 ليڪن ڏس! ڪيئن سڀاري جي هن
 سرد اماوس راتين ۾ تون
 گهري نند ستل آهين!
 ڄڻ ڪنهن دوشيزه جي هنج ۾
 چانديءَ جهڙين ٻانهن ۾ تون
 ساري رات پيل آهين!
 هن جو آڌر پاءُ ڪندين ڪيئن؟
 ايئن نه ٿئي جو،
 هو توکي هيئن
 نند ڏسي، ڪاوڙ ۾ پرڄي
 پٺ پاراتا ڏيئي وڃي-
 جنم جنم جا اوجاڳا ۽
 ڪي اوسيٿرا ڏيئي وڃي-
 هوءِ جا
 آڌيءَ ويلى تنهنجي
 در تي اچي آهي-

ٽپڪو

ڌرتيءَ جي گولي تي هڪڙو
 ٽپڪو آهي
 جيڪو منهنجو پنهنجو آهي
 ڪنهن ڪٺواريءَ جي ماڻهي تي چڻ
 تلڪ لڳل آ
 يا ڪنهن ناريءَ جي نٿ ۾ ڪو
 لال مڙهيل آ
 دنيا جي گولي تي سو هڪ
 نقشو آهي
 جيڪو منهنجو پنهنجو آهي
 تنهن نقشي جي ڌرتيءَ جو هڪ
 ورثو آهي
 جيڪو منهنجو پنهنجو آهي
 تنهن ورثي ۾ ماڻهن جو هڪ
 مڇڪو آهي
 جيڪو منهنجو پنهنجو آهي
 سو مڇڪو هڪ ٽپڪو هوندي
 کٽڪو آهي
 ڪنهن جي دل جو الڪو آهي
 ڪنهن جي دل جو کٽڪو آهي
 ليڪن منهنجو پنهنجو آهي
 هاڻو! منهنجو پنهنجو آهي-

نشری نظم

لسانیت

منهنجي شهر جي ماڻهن کي
 وڃَ نڪري آيا آهن
 ۽ انهن
 ٻارڙن کي سڃاڻڻ
 ڇڏي ڏنو آهي
 صبح جو جڏهن
 سج نڪرندو آهي
 ته هو ان ڏانهن
 ٽڪون اڇلندا آهن
 ۽ رات جو جڏهن
 بلب روشن ٿيندا آهن
 ته هو انهن کي
 پوئيا ڏيندا آهن
 جڏهن کان
 ڪي زائفاڻون ۽ ٻار
 پنهنجي سامهون کي
 شهر جي چؤنگن ۽
 بازارن ۾ ڇڏي آيا
 تڏهن کان
 منهنجي ٻهراڙيءَ جي ماڻهن
 شهر وڃڻ ڇڏي ڏنو هو
 ۽ اڄڪلهه
 جڏهن ته

شهر ڏي ويندڙ
 سڀني رستن جي منهن تي
 لکيو ويو آهي
 ”پهراڙي جي داخلا بند آهي.“
 تڏهن هو
 مکيون پيڙي
 ڏند ڪرڻي
 ٻرندڙ اکين سان
 شهر ڏانهن نسبت پيا ڪن۔

جلسا

سورج کي وسائڻ لاءِ
 بادل پنهنجي جسر جو
 سمورو پاڻي
 مٽائڻس ٺهڙي ڇڏيو!
 هيٺ زمين تي
 گلڙن اهو لقاءَ ڏسي
 کلي ڏنو
 ۽ سورج
 بست رت جي
 پهرين جهوني کي
 اک پوندي چيو!
 "ڏله!"
 حسد جو حشر-----!

چاهي

مون چمن ٿي چاهيو
 منهنجي سامهون،
 يار جا گل
 محبوب جا چپ
 زاهد جي پيشاني
 ۽ پورهيت جا هٿ هٿا
 (مون کي
 صرف هڪ چمي ڏيئي هئي)
 مون
 هڪ فيصل - هڪ نظر
 سڀني تي وڌي
 ۽ پوءِ
 پورهيت جي پنهي هٿن کي
 مقدس ڪتاب جيئن کولي
 مٿس پنهنجون اکيون
 ۽ چپ رکي ڇڏير-

تخريب / تڪڙ

منهنجي ديس جي
 سمورن ماڻهن
 پنهنجن گهرن کي
 باهه ڏيڻ کان پوءِ
 روشنيءَ ۾ جاچي ڏٺو،
 ڇتين جي ڪڪن سان گڏ
 ڇتين جي ڌڙن ۾ ويٺل
 سمورا نانگ پڻ
 مري چڪا هئا۔
 ۽ پوءِ
 شڪرائي طور
 ٿڌو ساهه ڀري
 سمورا ماڻهو
 نوان ڪڪ ميڙڻ
 شروع ٿي ويا۔

●

قُرُ

اسين سڀ ڪجهه ڦرائي چڪاسون
 ايڏو حرص چڱو نه هوندو آ
 او ڦورو!
 تو وڏي غلطي ڪئي
 جو اسان وٽ زميل
 آخري شئي
 ڊپ به ڦري وئي
 هاڻي اسان
 جيڪي بي ڊپا آهيون
 وراڙو ڪري
 تو ڏانهن وڌون ٿا
 توکان پنهنجو سڀڪجهه
 (سواء ڊپ جي)
 واپس ڦرڻ لاءِ -

تون!

تون

جيڪو لطيف ڪي نٿو پڙهي سگهين
اياز ڪي ڇا پڙهي سگهندين؟

۽ تون

جيڪو اياز ڪي نٿو پڙهي سگهين
مون ڪي ڇا پڙهي سگهندين؟
اڙي نادان!

مون ڪي تنهنجي ۾ حس ٿي
حيرت آهي!

۽ آئون

تو ڪي مخاطب ٿيڻ لاءِ
ڪنهن اهڙي لفظ جي ڳولا ۾ آهيان
جيڪو ڀرپور نموني
لفظ "زنده" جو ضد ٿي سگهي -

هتي جي خوشبوءِ

گهڻو وقت اڳ
 هڪ ڀيري
 جڏهن
 منڊ جو پهريون مينهن
 وٺو هو
 تڏهن
 مڪڙي ماڻهو
 پنهنجي ديس جي
 پنل مٽيءَ جي خوشبوءِ
 پنهنجين مٿين ۾
 ۽ گاڙهي مڪڙي جي هڙ ۾
 وڙهي ڇڏي هئي
 ۽ اڄڪلهه
 آئون ڏسان پيو
 گهڻي وقت کان
 سندس در اڳيان
 ماڻهن جي
 هڪ ڊگهي قطار
 بيٺل آهي
 ۽ جيڪي
 ان خوشبوءِ جي هيوض
 کيس
 پنهنجي رت جا
 ڀريل ٻُڪ
 آڇي رهيا آهن -

اهرتا

اوهان

جيڪي پنهنجون

طبعي صريون پوريون ڪري

مري ويندا

وسري ويندا

اوهان کان ته چڱا چڱا

يزيد

فرعون ۽

نمرودا

جن تي توهان

هر دور ۾

لعنتون ٿا وجهو!

ڪيڏو نه چڱو ٿئي

جو اوهان پنهنجي لاءِ

رحمتن جا گلاب نه سهي

لعنتن جا توهر ٿي سهي

پوکي وڃو

ڪجهه ته ڇڏي وڃو

جنهن کي اوهان جي نالي سان

ياد ڪيو وڃي

پوءِ اهي

گلاب نه سهي

توهر ٿي سهي

ها!

رحمت نه سهي

لعنت ٿي سهي -

پڙهي وڃو ٿي

اوهان
 جيڪي ننڍا جا
 اولاد جا هيراڪ آهيو
 سورج
 اوهان جو اکيون ٿي ڇايون
 ۽ اوهان
 پنهنجن اکين جا بلور ڪڍي
 کيس نشانو بڻايو!
 ۽ گهايل سورج
 ٿيڙ ڪائيندو
 ڪيترن جي چوٽيءَ جي هن پار
 ڪري چڪو
 هوڏسوا
 ڪير ٿر جي هن پار
 اوهان کي رتو آسمان نظر ايندو
 (پر اوهان ته
 پنهنجون اکيون
 ڪڍي چڪا آهيو)
 چڱو آئون ٿو اوهان کي ٻڌايان،
 اوهان جا نشانا
 نيڪ لڳا آهن
 مون کي چٽيءَ طرح سان
 سنڌوءَ جو ڳاڙهو پاڻي نظر اچي پيو
 ٿوري دير اڳ
 اتان ئي ته سورج منڊ ڪائيندو

رت ڳاڙيندو لنگهيو هو
 يقينن کيرٿر جون چوٽيون پڻ
 رتل هونديون
 چو ته سفا هائي
 گهايل سورج
 انهن چوٽين پٺيان ڪريو آهي
 ليڪن اوهان
 پنهنجي ڪاميابيءَ تي
 تھڪ چو ٿا ڏيو؟
 اوهان اهو ٿي ته چاهيو ٿي
 ته ڏانئن رات اچي
 ۽ اوهان جا گوڏا چٽي
 اوهان کي سمهاري ڇڏي
 پر شايد اوهان کي
 پنهنجي ڪا غلطي ڪڪي پئي
 اوهان جو شڪار
 سورج ته ختم ٿي چڪو
 پر اوهان ٿا ڏسي سگهو
 اوهان جي نئين نسل
 کيرٿر جي هن پار
 سورج جا ذرڙا ميڙي
 پنهنجن اکين ۾
 رکي ڇڏيا آهن
 ۽ هو
 ڪارونجهر جي هن پار کان اڀرندڙ
 روشني جي ریکا ڏسي
 ڪا مانائتي مُرڪ
 مُرڪي رهيا آهن -

تون

جيڪو پنهنجي قلم سان
ڏند پيو کوتين!
۾ چاهين ٿو
تنهنجي شعرن ۾
اياز واري سگهه پيدا ٿئي --!!

فطرت

ڪويل جا ٻچا
ڪانو جي ڪوڙي ۾
پلجن ٿا
ليڪن
ٻولي
پالڻهار جي نه
پر
پنهنجي ماءُ جي ڪن ٿا۔

ٿري ڪانگ

مون کي يقين آهي،
 تو ڪڏهن
 ٿري ڪانگ کي
 ڪاڇي ۾ اڏامندي
 نه ڏٺو هوندو
 لکيٽو،
 توکان وڌيڪ
 انهي ڪانو
 مارويءَ جي فلسفي کي
 سمجهيو آهي - ۱

اياز سان حجت

مون ٻڌو،
الطاف چيو،
”ٿام لو ايڪدم
بي صائي قلم
ايڪ فرعون ڪيا
لاڪ فرعون هون
ڏوب هي جائينگي....“
ايازا
ڇا تون ٻڌائي سگهندين
تنهنجون هي ستون
اچارڻ وقت
سندس سامهون
موسيٰ ڪير هو؟
۽ فرعون ڪير هو؟

ڪُڪسارو بادام

آئون
 اياز جي
 ڪتابن جي سِيٽَ کي
 ترتيب ڏئي رهيو هئس
 ۾ دائو دائو
 بادام ٽڪي رهيو هئس
 ”نيل ڪنٺ اور نيم ڪي پٽي“
 ڪٽڻ مهل
 وات ۾
 بادام جو ڪسارو دائو
 اچي ويو
 ۾ مون
 ٻريل وات
 نوڪاري ڇڏيو-

فيض جي نالي نثري نظم

وڻشيا جي ڪوئي تي
رات تم گذاري سگهجي ٿي
پر عمر نٿي گذاري سگهجي
فيض!

تون بد نصيب هئين
يا پنجابي بد نصيب هئي
يا ازڏو خوش نصيب هئي؟

شاعري

شاعري منهنجو روح آهي

۽ روح

ڪڏهن به مرندا ناهن

جڏهن به اوهان

منهنجي جسر کي پوري

شهر ڏانهن واپس موٽندؤ

تڏهن آئون

انهن ئي ساڳين رستن تي

اوهان کي ملندس

۽ اوهان سان ڳالهائيندس

۽ اوهان

منهنجيون ڳالهيون ٻڌي

مون بابت

هڪڙي کان سوال ڪندا

۽ جڏهن

اوهان لاجواب ٿي ويندا

تڏهن

منهنجي شاعري

توهان کي

توهان جي سوالن جا

جواب ڏيندي-

شاعري

منهنجو روح آهي

۽ روح

ڪڏهن به مرندا ناهن -

”هِن“ جي نالي پنج نظم

● منهنجي هر چڱائي
۽ برائيءَ کان واقف
اي منهنجا دوست!
تون منهنجو
ڪيڏو نه خطرناڪ
دشمن ٿي سگهين ٿو -!

●● گلڙن جي
مالها جيئان
تنهنجي ٻانهن جو
اهو دائرو -
جيڪو تو ڪڏهن
منهنجي ڳچيءَ ۾ وڌو هو
اڄ آئون ان کي
پنهنجي ڳچيءَ ۾
سوزهو ٿيندو
محسوس ڪريان ٿو -

•• اي منهنجا دوست!

منهنجي محبت

منهنجي چؤڌاري

خود فريبيءَ جو چار

اٿي ڇڏيو آهي

۽ مون

پنهنجن سمورن حواسن کي

لوڏي ڪڍيو آهي

۽ هاڻ

تون چاهين ته

مون کان

نفرت ڪري سگهين ٿو -

•• مون کي

"وڃون" انهيءَ ڪري

وٺندو آهي

جو اهو

تنهنجو "برج" آهي -

•• نوکي "ڏسي

خدا" کي مڃڻو ٿو پوي -

ايهان

مون کي آزاديءَ ۾
ايڏو يقين آهي
جيڏو توکي
ان ڳالهه ۾ يقين آهي
ته تون ..... جو پٽ آهين۔

للليلي

ان رات
 گهر ٻرڪي ٻار
 راند ڪري رهيا هئا
 منهنجون اکيون ڪتاب ۾ هيون
 ۽ ڪن هنن ڏانهن هئا۔
 اوچتو جڏهن
 هڪڙي ٻار سينڊ وڃائي
 ته ٻئي کيس منع ڪئي
 سينڊ وڃائيندڙ ٻار
 ان پابنديءَ تي اعتراض ڪيو
 ته منع ڪندڙ ٻار ورائيو،
 ”رات جو سينڊ ڪانه وڃائي آهي۔
 گناهه ٿيندو.“
 ”ڇو۔؟“ هن حيرت مان پڇيو
 ”رات جو سينڊ وڃائڻ سان
 الله سائين جاڳي پوندو۔“
 ٻار جواب ٻڌي چٽ ٿي ويو
 ۽ ان مهل مون چاهيو هو ته
 آئون زور زور سان
 سينڊ وڃائيان
 پر
 مون کي سينڊ وڃائڻ
 نه ايندي آهي۔

اسان ماڻهو

اسان سڀئي
پَر پُٺَ هڪجهڙي جون
گلائون ڪندا آهيون
۽ توقع رکندا آهيون
تہ اسان جي
ساراه ڪئي وڃي -!

سڀنا

ڪيڏا نہ هوڏي آهن سڀنا!
جيون جي رڻ ۾
سايائين جي ڳولا ڪندي
سندن پير
قنجي پيا آهن
پر ڪٿي بہ بهي
دم نٿا پٽين -!

مُرڪ

دنيا ۾
قطر هڪ ئي
اهڙو سودو آهي
جنهن ۾
ڪڏهن به
به ڪنهن به قسر جي
گهاتي جو الڪو ڪونهي
ها
تو ڪڏهن
مُرڪن جي مٽاڻا ڪٿي آهي؟

●

اها گار ته ڪانهي

اها ڳالهه ٻڌائيندي
تون ڇڪو ڇو ٿو لکين؟
ته

تنهنجو ڏاڏو
۽ تنهنجي ڏاڏي
بهشت ۾
اڳهاڙا رهندا هئا -

•

ٽي اُگهاڙا نظم

● اگهارب کي به
پنهجي سونهن آهي -

● اگهارو ڪوڙ به
اهڙو ئي سهڻو لکيو
جهڙو اگهارو سچ -

● سچ به ڪوڙ م
هڪڙي
هڪجهڙائي آهي،
اهي ٻئي
اگهارا سهڻا لکڻ ٿا -
●

سڃاڻپ جو سنگ

چير!

”اياز کي سڃاڻين؟“

چيائين!

”کيس مون کان وڌ ڪير سڃاڻي؟“

چير!

”تون وري اهڙو ڪير آهين؟“

چيائين!

”آئون ”محمود“ آهيان۔“

●

غزل

ڇٽِي آمِيو دنگ جي پٿر جيئان
ڇو لٽا ڪر جي اٿو ڪيهر جيئان

سرد جذبا ڇو اوهان جا ٿي ويا؟
مَڃ ساڳيو ٿي پري پيو پر جيئان

✓ هر دفعي هر موڙ تي ڪي مسئلا
پنهنجي واٽن ۾ ڦٽا ٿوهر جيئان

ڇو پلا هن ڳالهه تي سوچيو نٿا،
پنهجي گهر ۾ ڇو اسان بي گهر جيئان؟

آجپي ٻيجل جيئان آ سٺن هنڌن
تي پيو هر ڪو ٿي سورٺ ور جيئان

سائيو سوراڄ جو سُرندو ٻڌو
ٿو ٻري ٻيجل سڻدي ڪينر جيئان

✓ قوم ساري آ پريشان، واٽري
شهر ۾ گم ٿي ويل ڇوڪر جيئان

ڪنڌ پنهنجي ڪي سنڀاليو شهر ۾
رسم نادر پئي هلي اڃا پر جيئان

سنڌ سهڻي، جان ٻڌڻ آهي لڳي
۽ سڀني پيا ٿا ڏسن مهڻر جيئان!

تنهنجي ڳولا ۾ ڪوئي نڪتو هيو
۽ هميشه لاءِ وڃائينجي ويو

جا خوشي مون کي ملي، تو کان ملي
جو به غم مون کي مليو، تو کان مليو

شاهه رڳو کان پي قريب آهين مگر
هي جنم پي تنهنجي ڳولا ۾ ڪٿيو

جيئرو سمجهڻ خدا کي آڏو
تو کي سمجهڻ پي ته آڏو ڏکيو

تنهنجي پيرن جي نشانن تان هلي
تنهنجو ديوانو ڪٿي پهچي ويو

پنهنجي گهر جو ڏس پڇندو ٿو وڃي ✓
تو کي ڳولڻ لاءِ گهران نڪتو هيو

هالا سڀن جي سرابن ۾ ڪوئي
سايائين جي پٺيان ڊڪندو رهيو

نقش پا تنهنجو جتي آيو نظر ✓
مون اتي ئي ساختہ سجدو ڪيو

پنهنجي گهر کي ڪو به ڏاهيندو نه ا
منهنجي دل جا چوڻا هينئن پورا ڪيو

تنهنجي نظرن جو ڪمال اهي اهو
مون ته هڪڙو ڏک پي ناهي ڀريو

منهن لڪائي مون اکيون پنهنجون اڳيون
هو ڀري محفل ۾ پئي مون تان ڪليو

خواهش جي تپاس تي اهي چڙهيو
تنهن کان پوءِ ئي ته هڪو اسي سڏيو

هڪٻئي کي ڏاڙهن ٿا ماڻهو
جن ڪنهن چتي کاڌل آهن

کوئي ڪنهن کي ڪيئن سڃاڻي
ماڻهو سڀ ٻوٽاڙيل آهن

پت تيئن کان اڳ ٻڌي ڇڏ
پاڳيا اندر جاڳيل آهن

پنهنجي پاڇي کان ٿا چرڪن
ڏاڍا ڪي هيسايل آهن

هڪٻئي کان اڻ واقف آهن
ساڳي ماءُ جا جابل آهن

هي جهان تنهنجون اکيون ۽ هو جهان تنهنجون اکيون
منهنجي دنيا جا زمين ۽ آسمان تنهنجون اکيون

پل ته منهنجي لاءِ هجي سارو جهان نا مهربان
شل هميشه لاءِ هجن هي مهربان تنهنجون اکيون

نيٺ تنهنجا ايئن لڳن ٿا ڄڻ ته آهن مشعلون
گگه اوندهه ۾ ايئن ڄڻ ڪهڪشان تنهنجون اکيون

پنهنجي نيشن جا پنا آڻا نه سڀ ڪنهن جي اڳيان
منهنجي جيون جو سمورو داستان تنهنجون اکيون ✓

منهنجي لاءِ آهن اهي قرآن جون ڄڻ آيتون
يارا ٿورو اورتي آءُ! مان ڇُمان تنهنجون اکيون

منهنجي پهرين ۽ اها ئي آخري آڇا هئا
بس گهڙي ڪن لاءِ چين سان مان ڇُهان تنهنجون اکيون

ساوڻ جا وسڪارا قيدي
سهارا ۽ اونهارا قيدي

ئون قيدي ۽ مان پڻ قيدي
۽ قيدين جا سڀنا قيدي

ڪمڻي، کان اوڀاري تائين
سورج چند ستارا قيدي

يارو پنهنجي ڌرتيءَ جا سڀ
آهن وڻ ٽڻ ٻوٽا قيدي

سالن ۽ صدين کان آهن
اڪڙين ۾ اوجاڳا قيدي

اهڙو ڪهڙو ڏوھ ڪيوسون
پنهنجا سارا جذبا قيدي

تنهنجي منهنجي شهرن جا سڀ
رستا ۽ چؤواڻا قيدي

مڻخوارن ۾ شور مچي ويو
ساقيا تنهنجا پيالا قيدي

جئن ڏسائن جي وچ ۾ هت
ڇا چئجي ڇا ڇا آ قيدي

انڌي نڪري چريٽ راجا
چور ڇٽا ۽ ڀاڳيا قيدي

بھراڙي اک کولي آھي
ھاڻ نہ ھت ڪي رھندا قيدي

مورڪ! توکان ٿيئي ناھي
آزاديءَ جي آشا قيدي

ڪوڙ ڏوڪي ۽ ٺڳيءَ جون ڳالهيون
يارا ياري دوستيءَ جون ڳالهيون

خود فريبي، خود سريءَ جون ڳالهيون
عشق جون ۽ عاشقيءَ جون ڳالهيون

هانءُ منهنجو ٿو ٻڌي، چو ٿو ڪرين
ڌرتيءَ جو تون سڀيءَ جون ڳالهيون

ايئن نه ٿي جو تون اڪيلو ٿي وڃين
ويون هلي تنهنجي گهٽيءَ جون ڳالهيون

رات جيئن جيئن لاري پئي يارو!
باهر دل ۾ پري پئي يارو!

ها! توهان ري سري پئي لهڪن
چا چوان ڪيئن سري پئي يارو؟

من جي گهر جي گهني جيئن پوءِ تين
پاڻ کان آ پري پئي يارو!

ڪيئن هائي فزل لکي سگهيا؟ ✓
سونهن سڌ ڪا پري پئي يارو!

ڏوهه ڪهڙا ڪيا ڏکي جندڙي؟
ڏند ڪيڏا پري پئي يارو!

ڊپ ورتل حيات هر لمح جي
موت کي سڌ ڪري پئي يارو!

من ته چاهيو ٻڌي وڃي لهڪن
جند پنهنجي تري پئي يارو!

دوستو! زندگيءَ آهيءَ جي
برف وانگي ڪري پئي يارو!

تو کي ڳولهر ٻولارن ۾
۽ ڌرتيءَ جي پاڻالن ۾

مون وٽ اڪثر اينديون آهن
تنهنجون يادون اوجاڳن ۾ ✓

تو کي مون محسوس ڪيو آ
پنهجن هن ڪچندڙ سامن ۾

پنجن رت جي پتن وانگر
سپنا ميڙيان ٿو دامن ۾

هيڏين ويسام گهاٽين هوندي
پوءِ به تنهنجو ويسام من ۾

ڪوئي سندر سڻو پئجي
ڪاش لهان تنهنجن نمڻن ۾

ماڻهو خود کي ڳولڻ نڪتا ✓
چڙيا گهر جي بند پيڙن ۾

ڪهڙو فرق آ ماڻهن ۾ ۽
جاپيءَ وارن رانديڪن ۾

پنهجي منهن سان سڀني پنهنجو
ملهر چڪايو ليلا من ۾

مہذب شہری موٽیا آهن
غیر مہذب بہراڙین ۾

مون سارا الزام قبولیا
لکيل تنهنجن ھٿ اکرن ۾

ڪھڙي پڙ کان سانجھيءَ ٿاڻي
لوڪ لڪو بند دروازن ۾

سورج کي ڦوڪا ٿو ڏي پيو
هو جو سڏجي ٿو ڏامن ۾

ڪمڙو پختو ويسام آهي
آسپا تنهنجي اميدن ۾

ٺٽو جنهن کان به هو تنهنجو پڇي ٿو
چريو سمجهي کيس هر ڪو لڀي ٿو

عجب هي مشغلو هن کي ڏکي وين
سنجهي کان ڪو صبح تائين لڄي ٿو

صليبن تي چڙهڻ جي آهي موسم
يلا ڪو اڀر مريم پي سجهي ٿو؟

ڏسو! غازي ٿيڻ جي شوق ۾ ڪهڙن
هو پنهنجي پاء کي خنجر تنبي ٿو!

وڇوڙي جي اسان وٽ آهي موسم
اندر ۾ روز هڪ ٿو هر ڦٽي ٿو

ڪٿي جو آ اهو المال ساڳي؟
اسان جي وار تي ئي مٽ ڪٿي ٿو!

الاء ڪهڙو پڻ آهي سمايل؟
اوهان جي شهر ۾ هيٺون ٻڌي ٿو!

اڀر ڪرڻ جو حڪم آهي
اهو ڏسجي ته ڪنهنجو ڪٿي جهڪي ٿو؟

مخدوم قاتل وڏو ڪو رحم دل آ!
ڏسو! هٿ ۾ سندس خنجر لڏي ٿو!

سمورا سک ڏکي، آهي اوهان کي
اوهان جا درد جهوليءَ ۾ گهري ٿو.

وقت جي ديو کي ڏکيون پيا ٿا
بس مرئي دوستوا جيئون پيا ٿا

زندگي چڻ هذاب آهي ۽
پنهجي حسي جو پوڳيون پيا ٿا

منڊ نمڻن ۾ سانوڻيءَ جي آ
پنهجي برسات ۾ پڇون پيا ٿا

هي به تنهنجون عنايتون آهن
گيت وايون هزل لکون پيا ٿا

ننهن جي نانگ جا ڏنگيل آهيون
لا دوا، موت کي پنون پيا ٿا

ڪا ڪا رات امر گذري آ
باقي عمر زهر گذري آ

ڪيئن تنهنجي نهڪر گذري آ
شيشي تي پٿر گذري آ

ڪيڏو آهه هڳاءِ هوا ۾!
تنهنجي ڏيئي ڀر گذري آ

تو ٻن جيڪا ساعت گذري
مون لاءِ ٿي محشر گذري آ

هن جو واس اچي ٿو اڃا پي
هوءَ جا ڀرسان ڀر گذري آ

ساجڻا تو کان پوءِ اسان جي
ڏاڍي اڙڪي ڀر گذري آ

جيون جي وارياسي رڻ تي
بشجي ياد ڪڪر گذري آ

جيڪڏهن ڪنهن جي دشمني ڪونهي
دوستي پي ته ڪا رهي ڪونهي

پنهنجي خوابن جي ساڀيانن جو
هان ڪو انتظار پي ڪونهي

خود قريبي جي مهرباني آ
تنهنجي نفرت جي ڄاڻ ئي ڪونهي

ڪيئن چو ٿا ته ڏينهن ٿيو آهي؟
منهنجي گهر ۾ ته روشني ڪونهي

زندگي ڪيئن ٿي پئي گذري؟
تو خبر ئي ڪڏهن پيچي ڪونهي

حالتن کان فرار جي ڪوشش
رائگان ٿي وئي، سري ڪونهي

متايا نشان تو مڪان لامڪان جا
رهيا ڪونه سنڌا زمان لازمان جا

ملي ئي نٿي اهڙي تشبيهه ڏيان جا
خدوخال اهڙا ڪٿي چندر مان جا

ٿيا راز معراج جا پل پر افشان
ڪر شمان اکين سان ڏٺاسون اوهان جا

دم وصل هئاسون اسان لا وجودي
هئاسون زمين جا، نه ئي آسمان جا

اوهان گهر پر مهمان ٿي جت ويو ٿا
وڌا پاڳ چٽيا الهيءَ ميزبان جا

ٿبرڪ ڪان وڌ خاڪ پا آهي تنهنجي
چُمان بي خوديءَ پر اڳڻ تي ٿو مان جا

وڃي هن جي ٻانهن پر شل ساهه منهنجو
اهي پاڳ آهي هجن شل اسان جا

گیتہ

دوستو! آتو! سنڌ آ سڏيو
آئيو نه جو، پاڻ مان نه سو - ڀاڙيو آهو

پوئتي ڌرو، جو به ڪو هتيو
پاڻ مان آهو، ڪونه ڀاڙيو
ڪن ڏي ٻڌو! پاڻ مان نه سو - ڀاڙيو آهو

پنڌ آ پري، پير ڪڍ پري
جو لڪي پوي، هوريان هلي
يا وچان وري، پاڻ مان نه سو - ڀاڙيو آهو

جنگ جو ٻڌو! گهند آ وڳو
وقت پرک جو آهه آئيو
جو به آ پڳو، پاڻ مان نه سو - ڀاڙيو آهو

ٻر يا بحر، ڳوٺ يا شهر
ڪنهن ٻري نظر سان ڏٺو اکر
لاڙ يا اتر، پاڻ مان نه سو - ڀاڙيو آهو

ساجن ڪيڏو پيارو آهي!
جڻ ته وهائو تارو آهي.

ڪنهن وينگس جي سڀني جهڙو
آزاديءَ جي نمري جهڙو
پارو هن جو مان مٿاهون
آهي قوميءَ جهنڊي جهڙو

آزاديءَ جو نعرو آهي
ساجن ڪيڏو پيارو آهي!

گوريلن جي جوڙي وانگر
هن جا ٻئي نمڻ لکن ٿا
ساعت جي جسي ۾ جيڪي
شهزورن کي مات ڏين ٿا

سونهارو سويارو آهي
ساجن ڪيڏو پيارو آهي!

وسڪاري جو واڙ هجي يا
وڏ ٽڙي جي وس هجي پر
ساوڻ پل سو سانگ ڪري پر
آه نه تنهن سان پاڙيان ڪنهن پر

سچ ته گلن جو پارو آهي
ساجن ڪيڏو پيارو آهي!

جنوريلن جي چولي جهڙو
سوريءَ جي ڪنهن پولي جهڙو
مڪمل ٻاجهر لولي جهڙو
هائو! ڌرتيءَ کولي جهڙو

سائول سمنڊ ڪنارو آهي
ساجن ڪيڏو پيارو آهي!

تنهنجي منهنجي پوليءَ جهڙو
ماءُ مٽيءَ جي لوليءَ جهڙو
ڄڻ جيگل جي جهوليءَ جهڙو
باغبان جي ڪنهن توليءَ جهڙو

نمر و هوشوءَ وارو آهي
ساجن ڪيڏو پيارو آهي!

منجهر، ڪينجهر يا ڪارونجهر
ڇا چئجي ڪنهن جهڙو آهي
هن جي ڀيٽ ڏيان مان ڪنهن سان
ڪو به ته جڳ ۾ اهڙو ناهي

نرمل لٽ نمارو آهي
ساجن ڪيڏو پيارو آهي!

جيڏو هال سارو آهي
مون کي ٿيڏو پيارو آهي
ڄڻ ته وهائو تارو آهي
ساجن ڪيڏو پيارو آهي

■

نئون شرابي
گهاءَ گلابي ڏي ويا آهن

پيار محبت جا پرچارڪ
عشق اوهان جي جا آڌارڪ
ڪاٺي چوڙها
ڳاڙها ڳوڙها پي ويا آهن

پنهنجو جيون ٻي کي اري
هاڻي هو ڏس ڪيئن پيو تڙبي
هاءِ! سڀاڻا
ڪيئن اڃا ٿا ٿي ويا آهن

آسيءَ پارا هاءِ! هاڻي!
سڀن جون مالهاڻون پائي
جوڳين جهڙي
جهڙي تهڙي جي ويا آهن

نئون شرابي
گهاءَ گلابي ڏي ويا آهن

اڄ منهنجي گهر ساجن ايندو
سپنن کي ساڀيائون ڏيندو

اڄ منهنجي گهر ساجن ايندو۔

ريتن جا سڀ ٿوڙي پٿرا
مينديءَ کان پي گهرا گهرا
پنهنجا اڻ مٽ نقش چڻيندو
سپنن کي ساڀيائون ڏيندو

اڄ منهنجي گهر ساجن ايندو۔

پهچي گهر جي ڏيڍي ڀرتي
دلبر پنهنجي داسيءَ ڌرتي
هٿ سان ڪنڍيءَ ڪڙڪائيندو
سپنن کي ساڀيائون ڏيندو

اڄ منهنجي گهر ساجن ايندو۔

جنهن ڀل ريجھ رهائون ٿينديون
جوين جاڙون وسري وينديون
اوري ويهي آڻت ٿيندو
سپنن کي ساڀيائون ڏيندو

اڄ منهنجي گهر ساجن ايندو۔

ٻول ٻه ٽي ٻاجهه ٻولي
منهنجي تن من کي چاچولي
امرت ڌارائون اوتاريندو
سپنن کي ساڀيائون ڏيندو

اڄ منهنجي گهر ساجن ايندو۔

او پرديسي! ترس گهڙيءَ پل
منهنجي گهر ۾ چند مسافر!

پوئين جهڙا پيرا ڪومل
قبر پٿر ۾ چند مسافر!

خواب اٿي ٻيو ڪوئي يا گل
پنهنجي ڀر ۾ چند مسافر!

جيون آهي يا ڪا ورتل
شئي اوڏر ۾ چند مسافر!

مون کي ٻن تون يار وٺي هل
ساڻ سفر ۾ چند مسافر!

هاڪ هلي پئي تنهنجي اڄ ڪل
ساري تر ۾ چند مسافر!

هائڪا/ تيرو

ميت لڳل شيشو
رٿسڻ پوئين سميت تان
ننهن سان ڪرڙيو!

✓ مٿس ڀر مائون
ميت لڳل شيشي منجهان
پالن پيون جهاتيون!

ڇمئيءَ مٿان چنڊ
چڙهي چوڏهين رات جي
ڏٺو ننڍو ڪنڊ-

هن ڀر هلندو ڪو؟
مون سان لهرين وڃ مان
آئون وڃان ٿو

اڙي او اٿس سان
جي تو ساڃهه سڄ جي
بيشڪ آلهه مهان-

هو ڏس! ٻنهي تي
بالڪ ٻاري ٻاهرِي
آلهو ٿو سڀڪي-

رات گُتي ٿي پئي
اولداهيءَ جي ڪڪ مان
باڪ ڦٽي ٿي پئي.

اڙدو ايئنهن آءُ
هن هن جا ڪي اڇليل
ڪِستي ۾ سِڪا -

ڪرفيو ۾ وقفو،
ماڻهو ٺڪتا ايئن، ڄڻ
واڙيءَ در ڪلهو -

فملن فملن تي
ٽڪ ٽڪ ٽائر پيس جي
ڄڻ ڪو شمر چئي -

ڇا ته وڃائي ڙيا
جنم - بتي هٿ ۾
رات! ڪنئي ٿي ڙيا

گوڙها گلن تي
اکيون ڪوڙي اپ ۾
ڇائي پئي سوچي -؟

هيءَ جو ٻُڪيو پيٽ،
هيءَ جا ڄاڻي دوستو!
چاندو ڪيون ۽ ڇيٽ -

لينگر لنڊو ٻار
حيرانيءَ مان پيءُ جا
تڪي اڃا وار -

ڪاڙهي ڪَنان نيٺ
وڃي ليڪا ٻارڙا
ڊگهي گاڏيءَ هيٺ -

آن ڪئن جي ڪاڻ
لامارا ويچارڙا
لٽا لڏي ساڻا

ڪڙهي ڪڙهي نيٺ
لاميارن جا ٻارڙا
پڳا ٻيهر هيٺ -

سنگ نه پئي ڏوندي
لاميارن جي نمنگري
سڀنا پئي ڇوندي -

اڙي او لوڪو—
ايئن ناهي کائبو
دوڪي تي دوڪو—!

وائرن پيا اُن
ٻئي هٿ اڀا ڪري
جن ڪو ناچ نچن—

تنهنجون سارون ايئن
آرائين تي مينهن جون
قزبون پون جيئن—

او شل وسن مينهن
لڪن جا هن لوه تان
پورا ٿين ڏينهن—

دريءَ مان جاچو
لاريءَ جهڙو ٿي تڪو
لاريءَ جو پاڇو—!

هڪ پاسي نواز
وچ ۾ نقشو سنڌ جو
ٻئي پاسي اياز—

چوڙا ڪيئن لڳن ٿا؟
گهٽ ڦٽي جي اندر
جڏهن وڃن ٿا -

اڳ ۾ پُسن کان
ڪيڙيءَ پتر ٿا لڳن
تتر ڪوڙيءَ جان -

مٿي نهاريو
سونو پاڻي آڻي ٿي
ڪنهن آهي هاريو -؟

ساڳيو سانڍي رنگ
توڙي پوپت ڪيترا
ڪاڌا هن بي رنگ -

ساڳيو رنگ سانڍي
توڙي پوپت ڪيترا
ڳڙڪائي ويئي -!

اڄهو پڳي هان
هوءَ جا ڪري پت تان
سانڍي ڦهڪي ساڻ -

هوش سنڀالي ڄاڻ
پڳي سانڍي وائڙي
ساڳي حرفت ساڻ -

جهڻ هنيائين جهڻ
سانڍي جيت سميت ٿي
ڪري پيئي ٿيئن -

لڃي ٿڌڪي جيئن
جيت سانڍيءَ وات ۾
آئون تو بن ٿيئن -

هيءَ جا وڏي وس
منهنجي ليئن لپي تي
ڪڏهن ڪندي پسن -؟

جهولو سوچي پيو ✓
مون کي هٿ ۾ لٽ ڏئي
جوپن ڪاڏي ويو -؟

ڇڪي ٿي اچي ✓
ٽالڻ تي سيڪيل گجر
بنا هوڪي جي -

ٻارن هٿ ڪليل
ڏسي ڪيا ڪانگلي
واويلا ۾ ويٺل -

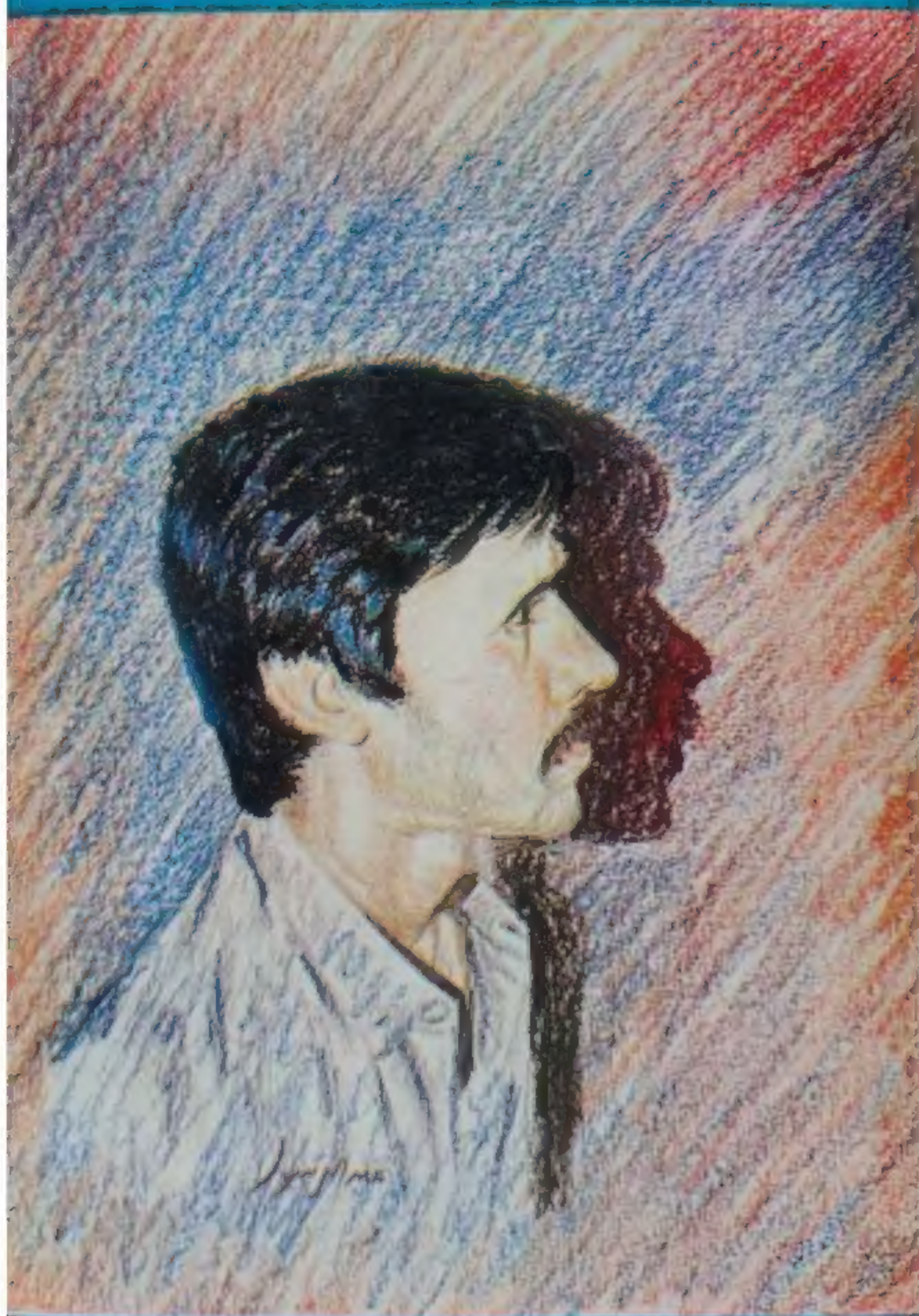
اونداميءَ ۾ جڙين
اڇا پڪي اي تي
تنهنجون يادون تڙين -

نئون الاهي
هٿ ۾ هڪڙي پاڻي
بالڪ توائي -

ڇا ڇا پيو سوچي
ريڙهي وارو روڊ تي
ريجو ڳڻيندي -

•

مون مڃتا جي رڃ ۾، ڦٽيا پنهنجا پير،
ليڪن دير سوير، پٽيون ٻڌيون شاعري.

نالو : صاحب خان ميراڻي

ولد : بهادر علي

ادبي نالو : سورھ ميراڻي

جنم : 08.04.1975

جنم هنڌ : ڳوٺ ڪپڙو، تعلقو

رتوديرو، ضلعو لاڙڪاڻو.

حال ائڊريس : غريب آباد محلہ

نئون ديرو، تعلقو رتوديرو.

تعليم : M.A سنڌي

ڪرت : اسسٽنٽ سب انسپيڪٽر آف سنڌ پوليس

اڻ ڇپيل ڪتاب

ڌرتيءَ جا رکوالا (ٻارن لاءِ ناول) 1990 ع

سائرسهس گجن (شاعري) 2021 ع

برھ منجهارا بوند (شاعري) 2022 ع

صاحب ديوان سنڌي شاعر (تحقيق) اڻ مڪمل

موبائل نمبر : 3919786 – 0344

3404488 – 0300

اي ميل : sahibkhanmirani0@gmail.com

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره: ميراثي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488